Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית HATOREN גליון לג (רלג)

הַתֹּרֶן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. VII — NEW YORK, NOVEMBER 5, 1920 — No. 33 (233)

HATOREN
Published weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מ... אין התחימה מתקבלת
כתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, ... [illegible]k

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

סוכננו העברי המצוין והציוני הנלהב, מר דוד כהן, נוסע עכשיו לשם עניני „התורן" וכמרכן לשם עניני יתר העדוינם הציוניים במדינת קוניקטיקוט.

הננו מבקשים את קוראי „התורן" לקבל את מר כהן באותו הכבוד הראוי לו ולעזור לו בעבודתו החשובה והקשה.

הנהלת „התורן".

דרוש מורה

בית־הספר העברי דפלימוטה, מאסס. דרוש מורה רוק מומחה שיאות לגור בעירנו. שעות הלמוד 20 לשבוע. המשכורת $30 לשבוע.

לפנות בכתב אל:

MAX SADON
25 MAIN ST. Plymouth, Mass.

או אל:

ASSOCIATED BOSTON HEBREW SCHOOLS
25 TREMONT ST. Boston, Mass.

VOL. VII NEW YORK, NOVEMBER 5, 1920 No. 33

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית ניו־יורק, כ"ד חשון, תרפ"א גליון שלשים ושלשה

לְסִדּוּר חַיֵּינוּ הַמִּשְׁפָּטִיִּים בָּאָרֶץ

מאת

העורך־דין אָשר גולאק.

בשעה היסטורית רבת־אחריות זו תקוותינו היותר נשגבות מתחילות להתגשם. אָנו עוברים בתקופה זו משעבוד לגאולה, מחיים של הכנעה וכפיפה לרצון זרים מושלים בנו לחיים שיש בהם עמידה ברשות עצמית, הבעה חפשית ושלטון גמור של רצון העם בכל משטרי חייו. אחרי אלפים שנה של עבדות ושל אפוטרופסות זרה בכל השפעותיה השונות אָנו שבים להיות אדונים לנו, אָנו אומרים להסיר את כבלי השעבוד ולהשליט את הרצון הסוברני של העם העברי בתוך החיים העבריים.

מראשית עמידתנו ברשות עצמנו עתידה להתחדש היצירה המשפטית העברית, שנתנוונה על־ידי שעבוד גלויות, כי רצונו החפשי של העם מתבטא קודם־כל בחוקים שעל־פיהם הוא חי ובמוסדות חברתיים יצירי רוחו ואחרות חייו. ביתנו הלאומי יבנה מראשית הקמתו על יסודות של הגדרה־עצמית מלאָה והשלטון הגמור שלנו בעניני חיינו יתגלם בקביעת משטר משפטי, שיהא עברי על־פי רוחו ושרשיו ההיסטוריים ושיתבסס על מיטב הדעות וההשקפות האנושיות.

בלי הגדרה עצמית במשטרים המשפטיים אין חרות גמורה ואין תרבות שלמה בחיים הלאומיים. כך הוא אצל כל עם ועם ואין צריך לאמר אצל עמנו, שיש לנו משפט לאומי בן שלשת אלפים שנה, ששימש יסוד מוסד לכל תרבותנו ושהנהו אחד הקנינים היותר חשובים של אוצרנו הרוחני. אין כל אפשרות להעלות על הדעת תחית עם ישראל וגאולתו בגוף וברוח בלי תחית והשלטת משפט עברי, שמימות תורת משה והנביאים עמד במרכז תרבותנו ובמרום האידיאלים הלאומיים שלנו. ואם בתור עם חפשי צריכים אָנו להנות מאבטונומיה בסדרי חיינו המשפטיים, צריך שנזכה בכך מיד גם בעודנו המעט בארץ.

מובן מאליו, שהסדרים המשפטיים של המעוט היהודי ישמשו כלפי פנים ולא יפגמו את זכויותיהם של העמים האחרים יושבי הארץ.

* * *

המשטר המשפטי העברי, העומד להוסד בארץ יכלול: יפוי־כח לגיסלאטיבי של הקבוץ היהודי לשם הנהגת סדריו החברתיים; השלטת משפט עברי בתוך חיינו; יסוד בית־דין עברי עם זכויות של אורגאן ממשלתי וקביעת נוטריות עברית על־יד בית־דין זה ותחת השגחתו.

משטר משפטי כזה הוא תנאי מוקדם להשלטת השפה העברית ולהפרחת תרבות. עברית שלמה, מבוססת על יסודות עברנו הגדול ומקפת כל מקצעות החיים; הוא יקים לנו לאט־לאט את הסדרים ואת המוסדות, את הבסים החברתי ואת תנאי הגידול והקיום של העם היהודי החפשי והנגאל בארצו ההיסטורית. ואל לנו למעט את דמותנו הלאומית ולדחות עבודת יצירה זו אף לשעה. כי אם על־פי משפט זר נחיה ונהיה תלויים בערכאות של נכרים, כל קיומנו הלאומי יהיה פגום ולקוי ולא ישא בקרבו גרעיני תחיה להביא חירות גמורה וגאולה שלמה.

בעיקר הדבר דרישה זו: קביעת משטר משפטי עברי — אינה מופרזת כלל, שהרי בכל ארצות פזורינו היו הקהלות היהודיות מיופי־כח לסדר חייהן המשפטיים, והשלטונות מן החוץ לא התערבו בענינים הפנימיים הללו. בכל משך זמן הגלות לא חדלנו לחיות על־פי משפט עברי ולהיות נדונים בבתי־דינים של ישראל, שהיו לפרקים דנים גם דיני־נפשות. מצב כזה התקיים בארצות המערב עד ירידת שלטון הקהלות בתקופת ההתבוללות ובמזרח עודנו קיים גם כיום במדינות

רבות, שבהן דיני ישראל שוררים בחיינו ובתי דינינו מופרים מטעם המלכות.

על אחת כמה וכמה בארצנו ההיסטורית ובתוך ביתנו הלאומי, שלא יגרע חלקנו ושלא נמעיט זכויותינו בה מאשר היה לנו בין חומות הגיטו הצרות, שאָנו צריכים להנהיג בה מיד משטרים עבריים בחיינו המשפטיים.

ממשלת בריטניה הגדולה מתיחסת תמיד בכבוד הראוי לזכויותיהם, מנהגיהם ודיניהם של העמים הרבים, העומדים תחת חסותה, וסקירה קלה תראה, מה רבו סדרי המשפט הקבועים ומשמשים בקולוניותיה.

מוסדות מחוקקים קיימים בכל הקולוניות האנגליות שיש להן הנהלה עצמית והמשטר המשפטי נקבע שם ברובו על־ידי השלטון הלגיסלאטיבי המקומי. המשפט האנגלי האזרחי שורר רק בקולוניות שנוסדו על־ידי האנגלים; בשאר הקולוניות משמשים סדרי משפט שונים, שיש להם שם מכבר שרשים היסטוריים.

המשפט הצרפתי Cotume of Paris קבוע בקויבק וסט. לוציה; Cotume of Normandy משמש באיי תעלת הים; Code Civil של נפוליון משמש באיי מוריטוס. משפט רומאי־הולנדי (Roman Dutch Law) משמש באיי ציילון, גויאנה הבריטית ובקולוניות שבדרום אפריקה. באיי ציילון קיימים ושוררים מלבד המשפט הרומאי־ההולנדי, מנהגי thesawalemai בנפות הצפון, וגם המשפט הקנדיאני מקובל אצל תושבי אי זה. באי קפריסין משמש המשפט העותומני ובאיי מלטה המשפט האיטלקי. הודו הבריטית יש לה קודיקסים מיוחדים המשמשים רק בשבילה לילידי הארץ. בהודו הבריטית ניתנה הזכות להיות נדונים על־פי משפט מושלמני או על־פי חוקי הודו. משפט בודאי משמש, ביחוד בנוגע לעניני ירושה ונשואים, בבורמה.*

האם בתוך רבוי זה של סדרי משפט לא נבצר עמדה חשובה למשפט העברי, שיש לו היסטוריה בת שלשת אלפים שנה וששמש אחד היסודות הראשיים שעליהם נבנתה הקולטורה האנושית? ואם אָמנם נכיר שמשטר משפטי עברי עתיד להיות עמוד התוך במדינה יהודית חפשית, צריכים אָנו להתחיל מיד בקביעתו והשלטתו בתוך חיינו בארץ ולדרוש את הכרתו הרשמית מטעם השלטון המאנדאטורי. המשפט העותומני, השורר כעת בארץ, יפנה בקרוב מקום לסדר משפטים אחר, מושלמני או אירופאי, ובשעת המעבר, טרם שישתרשו בחיינו חוקים זרים וערכאות של נכרים, צריכים אָנו לבצר עמדתו של משטר משפטי עברי. אל לנו לשכוח, כי תקופת המעבר הזאת היא לנו תקופה של נסיון ויצירה, שבה תוטבע צורתה של המדינה היהודית העתידה ושצריכים אָנו בה לנטוע ולבנות בכל ענפי החיים של חברה מתוקנת.

* * *

ברצוני להקדיש כאן דברים מעטים לראשית עבודתנו הלגיסלאטיבית העתידה שבאָרץ, שבודאי תתרכז

* Wood Benton and Phillimore. Colonial Laws and Courts. London, 1907.

באספת הנבחרים שמה. אָמנם מצבה של אספה זו עוד לא הוברר, ותנאי קיומה תלויים במסבות פוליטיות שונות, אבל אין כל ספק, שעתיד מוסד זה להעשות אבן הראשה בכל בנינו הלאומי. גורל עתידותינו בארץ תלוי הרבה באבטוריטטיותה ופרי עבודתה של אספה זו ויותר שתרחיב את חוג השפעתה, בה במדה תחזק ותבצר את עמדתנו באָרץ. אין די לה בתפקיד של ביאת כח כלפי חוץ, היא צריכה ליצור מחדש את החיים החברתיים של הישוב ולעשות אותו חטיבה אחת אורגאנית.

מבלי לנגוע בשאר סניפיה של העבודה הענקית המוטלת על אספה זו, אסתפק בהערות קלות לתאר את תפקידיה בתור מוסד מחוקק, תפקידים שידרשו גם סאנקציה רשמית מטעם השלטונות.

בתור מוסד יהודי היותר גבוה בארץ אספת הנבחרים צריכה לרכז תחת השגחתה ומשמעתה את ההנהגה המוניציפאלית של כל הקבוצים היהודיים באָרץ. ועדי הקהלות והמושבות צריכים לעמוד ביחס ישר אליה ולהשמע להחלטותיה. בכל מה שנוגע להנהגה מקומית אספת הנבחרים תעשה לאינסטאנציה מחוקקת היותר גבוהה ובמדה שיתרחב הישוב היהודי ויכבוש שטחי ארץ חדשים, באותה מדה יגדל ויתפשט שלטונה זה.

אספת הנבחרים תהא זקוקה בראשית עבודתה לדון ולקבוע חוקים בעניני מסי הקהל, חנוך, שמירת הבריאות, כבישת דרכים ושאר צרכי הרבים, בדבר סדור הצדקה ותמיכה לעניים על יסודות מודרניים. היא תצטרך לעבד ולתקן תקנות וחוקים במקצוע המשפט האזרחי, כמו שעשו הקהלות וועדי הארצות בימי הבינים. היא תסדר בדרך לגיסלאטיבי את דבר שמושם ושכירותם של הנכסים שהם קנין הקרן הקיימת ותקבע תקנות בנדון שכירות־פועלים וכדומה.

הפרטים המעטים האמורים, שאספת הנבחרים צריכה להזקק להם בראשית עבודתה, כבר מראים, כמה גדולה וחשובה עבודה של יצירה משפטית העומדת לפנינו בארץ. ואין כל ספק שרק דרך אחת יש ליצירה משפטית עברית, שתהא ראויה לשמה: היא צריכה להתבסס עד כמה שאפשר על יסודות משפטנו ההיסטורי ולאצור לתוכה את העיקרים הפרוגרסיביים של המשפט המודרני.

* * *

אחת השאלות הכי חשובות העומדות עתה לפנינו היא בדבר סדר המשפטים שיקבע בארץ בכלל ובחיינו הפנימיים בפרט. אין כל ספק שהחוקים העותומניים הפועלים עתה בארץ יפנו מקום בקרוב לסדר משפטים חדש, יותר מודרני ויותר קרוב אל רוח התושבים. וכאן מתעוררת השאלה, איזה סדר משפטים ראוי לנו לקבוע באָרץ, שאלה הנוגעת לא רק לחיי שעה של תקופת המעבר אך גם לחיי עולם ולעתידות כל בנינו הלאומי.

סדר המשפטים שיקבע בחיינו בארץ צריך שיהא מתאים להכרתנו הלאומית ובנוי על היסודות ההיסטור־

ריים של תרבותנו. בכל משך קיומנו בתור עם חיינו על משפט לאומי. תורת משה מתחילה בעיקר ב„ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", המשנה והתלמוד הם ברובם ספרי דינים ויחד עם הקודיקסים שלנו והשאלות ותשובות בעניני משפט יש לעמנו ספרות משפטית רחבה ועשירה, שמעטות דוגמתה בספרויות העמים. וכי אפשר להסיח דעת מכל היצירה הענקית הזאת, שבה השתתפו כל גאוני רוח עמנו, הנביאים לוחמי המשפט והצדק, התנאים והאמוראים יוצרי ההלכה, גדולי ההגיון שבספרד והמוחות היותר חריפים שבפולין? וכי אפשר לנו מבלי לבדוק ולחקור קודם במה שיצרנו במשך אלפי שנה, לבוא בעת שיבתנו לגבולנו ולהטיל על עצמנו **משפט זר, משפט רומאי** בנוסחה אירופית, ולאמר לעם ישראל, שבכל קצוי ארץ: שמור את תורת משפטיו, **אלה חוקיך, ישראל**?

המומנטים ההיסטוריים היותר חשובים בדברי ימינו **קשורים** בקבלתו וקביעתו של ספר חוקים ובעת שיבת ציון בימי עזרא ונחמיה נקבע ספר התורה בתור ספר החוקים בארץ על־ידי כריתת אמנה באספת עם. גם האידיאל הלאומי היותר גבוה של עמנו הוא ממלכת משפט וצדק באחרית הימים. אי־אפשר לנו לוותר כלאחר יד על גורמים היסטוריים בני אלפי שנה **ולקבוע** בחיינו סדר משפטים בלי כל יסודות עבריים, משפט רומאי בכלי שלישי, יציר מדינה נכריה ובן תרבות זרה.

רומא וירושלים הן אנטיתיזות היותר רחוקות של העולם הקולטורי. ירושלים שנחרבה על־ידי רומא ושנצחה את רומא לא תבסס את תחיתה על יסוד **משפט רומאי.**

כמדומני שכל מי שמכיר בדברי ימינו ותרבותנו אינו יכול לפקפק בנדון זה כלל. מה שיצרנו בעוד **היינו עם יושב על אדמתו**, שמרנו בכל משך ימי גלותנו, טפחנו ורבינו בנהרדעא וסורא, טוליטולה ומגנצה, פראג **ולובלין לא נזרה הלאה בלי משים בירושלים הבנויה.** אוצרות המשפט של עמנו גם עליהם ירד טל של תחיה, הם יוספו לתוכם את קניני התרבות האירופאית, ירכשו **כל** נשגב ומובחר שיצרה המחשבה האנושית ועוד ישובו להיות, כמו שהיו לפנים, לגאון רוח עמנו ולאור עולם.

קביעת סדר משפטים עברי אפשר שתפגוש התנגדות משני צדדים, שתהא נובעת משתי השקפות עולם שונות.

הפרוגריסיבים שבנו יראו בקביעת סדר משפטים עברי בארץ את השלטת ה„שלחן ערוך" בחיינו. במשפט העברי הם יכירו בעיקר קאנון דתי שנוצר בימי־הבינים ושאין לו מקום בחיים קולטוריים של מדינה, שצריכה להוסד על־פי המלה האחרונה של ההתפתחות האנושית.

מצד השני, אלה שבמפלגת החרדים, שהם יראים מכל תנועה של התפתחות המביאה לידי תקנות ושנויים בהתאמה עם דרישות החיים, הם יתנגדו גם כן בתחית המשפט העברי. הם יורו על ה„שלחן ערוך" ונושאי כליו ויאמרו אין להוסיף כאן אף כקוצו של יו"ד.

לא כאן המקום להכנס בחקירה עיונית על־דבר תכונתו וערכו של המשפט העברי, וחושב אני שהדרך היותר נכונה היא לסקור כאן מתוך נקודת ראות מעשית על החששות הקיצוניות הללו.

ראשית, על־דבר התוכן של סדר משפטים עברי. דיני העונשין שלנו עמדו מלהתפתח עוד בתקופת הבית השני ואי־אפשר לדבר עתה על־דבר ספר עברי של חוקי עונשין. אין מי שיבקש להנהיג עתה את המלקות, נדוי ושמתא וגם לא את הקוניא של ימי הבינים. השאלה על דבר חוקי העונשין אינה אקטואלית בשבילנו בשעה זו.

במשפט הממלכה ובמשפט משטרי הקהלה נשארו לנו שרידים חשובים, שיש להם ערך היסטורי ומדעי גדול. במשך הזמן בודאי תתעוררנה ותעמודנה על הפרק שאלות נוגעות במקצוע זה, כמו בדבר יצירת סנהדריה עברית. אולם משפטי הממלכה ומשטרי הקבוצים החברתיים נשתנו הרבה בתקופות האחרונות. היסודות הקונסטיטוציוניים וכל אָשיות החברה המודר־נית — עליהם צריכים להבנות חיינו בארץ. אָמנם גרעינים בודדים, יצירי רוח המשפט העברי, אפשר וראוי להעלות מתהום נשיה; אפשר וצריך גם כן להשפיע על יצירת המוסדות הלאומיים שלנו ולמצוא להם שרשים היסטוריים או גם כן תכונה וצורה היס־טורית. יש כאן מקום לעבודה מדעית חשובה, שתשמש הכנה גם ליצירה מעשית, אבל הצורך השמושי של מקצוע זה לא רב הוא לעת עתה בתקופת המעבר ולא כאן נקודת הכובד של שאלת משפטנו.

השאלה סובבת בעיקר על המשפט האזרחי או על דיני הממונות. ואמנם תורת משפטינו במקצוע הממונות היא רחבה ועשירה ולא חדלה מלהתפתח עד התקופות האחרונות. הקודיקסים שלנו היו ספרי חוקים פועלים, אשר על פיהם התנהלו כל החיים האזרחיים ועסקי המשא־ומתן בקרבנו ובתקנות שנעשו בדינינו לפי צרכי השעה מצאו להם הד חיי כל דור ודור.

(סוף יבוא).

חוש היופי בארצנו

מאת

א. ב. גולדברג.

היו ימים והיהודים הבינו היטב מה זה יופי, למרות החלטתם של מלומדי־הגויים ורוב ידענינו אָנו, כביכול, שחוש היופי התפתח רק אצל עם היונים, והוא רק הוא ידע איך להעריך כראוי את היופי.

בשפה העברית נשארו סמנים למדי המעידים עדות נכונה, כי היהודים הבינו להוקיר את הצורה הנאה. הגיע הדבר לידי כך, כי המלים יפה וטוב היו כמעט לשמות נרדפים בשפתנו. אם ישנו דבר שהוא יפה אָז ממילא הוא גם טוב, מפני שעל־פי רוב „לא שקר החן ולא הבל היופי".

אָנו מוצאים, למשל, כי העברי אומר: „יפה דרשת!" כלומר, היטבת לדרוש. ה„זיווג עולה יפה"

פירושו: זיווג טוב ונכון,ישר וקיים. „יפה כח הבן מכח האב" — פה המלה „יפה" באה במקום חזק וטוב, אלים ועדיף.

היהודים בימים עברו הבינו לרוח הטבע, התמזגו אתה וחדרו לתוכה והיא מצדה שלמה להם בגמולם, גלתה לפניהם את צפונותיה וסגולותיה, הכניסה אותם לפני ולפנים, לתוך מכמניה והיכלותיה. למותר הוא להביא ראיות כדי לבסס את ההנחה הזאת. הספר, ספרנו, פתוח לכל קורא והוא מראה בעליל לכל מבין דבר לאשורו, כי היהודים היו רגילים אצל הטבע, שגו בו, התרפקו עליו והתעלסו באהביו. יתר על כן, לא רק התנ"ך כי גם ספרי האגדות מלאים אהבה לטבע ולצבאיו. ההזהרה הידועה שנדרשה כמין חומר בימינו ושמשה נושא להתקפה על מורדי־אור בימי ההשכלה, — הזהרה זו ליהודי המהלך בדרך שלא יפסיק, חלילה, ממשנתו ולא יאמר: „מה נאה אילן זה! מה נאה ניר זה!" מסיחה באמת לפי תומה על התיחסותו של העברי כשהוא עובר לפני אילן מלבלב וניר מדושא. אפילו כשהוא שונה את משנתו ומתעמק בסוגיה חמורה, איננו יכול לכבוש את רוחו ומפיו נעתקות מלים של השתוממות והתפעלות, ובא ה„פרק" ומזהירהו: חלילה לך, בן־אדם, להפסיק ממשנתך, אם חייך יקרים לך. אם הזהרה זו הועילה הדבר עדיין מוטל בספק, כשם שיש לפקפק אם הדברים המחוכמים של החכם מכל אדם על־דבר אפסותו של החן מצא לו מהלכים בקרב האומה, והעיקר, יש לפקפק אם הכו שרשים בלב העם.

בוא וראה! בשפה העברית אנו מוצאים מחרוזות של מלים ממלים שונות על המושג יופי. ישנם שמות נרדפים רבים ליופי כמו: תפארת, נוי, הדר, שפר, חן ועוד. וידוע כי השמות האלה אף על פי שהם דומים זה לזה, כי הילכך שמות נרדפים הם, בכל זאת כל מלה ומלה יש לה צל־הוראה המיוחד לה לעצמה, נופך משלה, גוון דק השייך רק לה בלבד. אמור מעתה, כי העברי מזמן העבר ראה והרגיש את היופי בכל חליפותיו ושנוייו.

רק לאחר כך כשגלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, אם כל חי וחיק כל יופי, קהה חוש היופי שלנו לא מעט. וראיה לדבר, בשפה המדוברת, למשל, יש לנו רק מלה אחת למושג היופי, מלבד המלה העברית „חן" שנשתרבבה לתוכה. ואמנם איזו יופי היה רואה היהודי בתוך החומות המאפילות של הגיטו עם האויר הסגרירי והמחניק שלו, בהרחובות הצרים והנעתמים? אומרים יופי יש בעולם — אבל יופי זה בגיטו אשר צלמות ועיפתה על אדמתו והושך וצוק בעריפיו, איהו?

אף חוש היופי זקוק לתנאים נאותים למען יתפתח כהוגן. וכשאלה חסרים הוא מתנוונה ונפסד. ואין לפיכך מה להתפלא כלל, כי החוש הזה נחלש אצלנו במדה מרובה.

והנני לספר כאן פרט אחד שלמדתי מפי נסיוני. רחוק אני מלהחליט שנסיוני שלי יכול לשמש אמת המדה לשאלה זו, שאלת מצב חוש היופי אצל היהודים. אפשר שאחרים יש להם נסיונות שונים משלי. בכל אופן מענין היה לי לראות את ההבדל בין הכא להתם, כלומר בין אמריקה ובין ארץ־ישראל, גם בנוגע לחוש היופי, ורוצה אני להראות על ההבדל הזה, והמסכים יסכים.

עשרים שנה באמריקה גרתי ובאתי במשא־ומתן עם יהודים מחוגים שונים וממפלגות שונות ומעולם לא ראיתי אותם מדברים בשום לב על הדר הטבע וגאונו. ודבר היוצא מן הגדר הרגיל הוא שאפילו צעירים שלבם הולך אחרי היופי ירחיבו מלים על המקומות היפים, הנופים והצלמונים שאמנם מספרם לא מצער באמריקה. ואם יקרה שבחוג צעירים מדברים על יופי הארץ, הם עושים זאת בהיסח לב, בשפה רפה וכלאחר יד.

מזדמנים להם יהודים לפונדק אחד, מיד נושאים את מדברותם על כל, כאנשים בקיאים ומומחים, יודעי דרך הארץ והעולם. מדברים ארוכות וקצרות על סדר המדינה ומושליה, על המסחר העולה ויורד, על זכות הנשים ועל שלילת זכותן, על הא ועל דא, על דברים העומדים ברומו של עולם ועל דברים של מה בכך, על התנועות השונות השוררות או שעתידות להשתרר, על הספרות ועל הזרמים השונים, על חלום עובר ועל עורב פורח. אכן דבר בלתי שכיח הוא, כי היהודים ידברו על־אודות ההודסון היפה, המיסיסיפי הסוער, הרי קטסקיל הגבוהים או אשד ניאגרו הכביר. אין היהודים לוקחים את אלו לנושא שיחתם מפני הטעם הפשוט, מפני שאין הדברים האלו תופשים שום מקום בחיי רוחם, בנפשם. כשאין העין רואה, אין הלב מתמלא, וכשהלב ריק הפה נאלם דומיה.

רוח אחרת מצאתי בארצנו. יהודים מכל החוגים מדברים על יופי הארץ, זיווה והדרה, על הוד השפוך על כל סביבותיה.

די כי אחד יפתח את פיו בתוך חבורה ויתחיל לספר בשבח איזה נוף יפה, ומיד כולם עונים לו לעומתו, בהלל מהללים. השיחה נעשית לשיחה חיה ושוטפת, הגורפת את כולם. כל אחד ואחד מספר נשגבות וראמות על מקום זה או מקום אחר, על הר וגבע, על עמק ושפלה, על צלמון ועל כפר. והכל יסופר מתוך השתוממות שאין לה גבול, בעינים חולמות ומבריקות, בקול רך ומלטף, רגש ורועד כמיתר נמתח לכינור.

אפשר לראות בחוש, כי הטבע הארץ־ישראלי קרוב ללב היהודים הגרים שם, שהם מקבלים את רשמיו לתוך צומת־עצביהם והוא נעשה חלק מעצמיותם.

במרוצת הזמן הקצר שעשיתי בארצנו, הייתי עד שמיעה לכמה שיחות על הוד הארץ. היהודים שם מדברים על הארץ לא מתוך כוונה מיוחדת כדי לקיים את המצוה: „ודברתם בה", מעין „לפיכך אנחנו חייבים להודות", אלא, פשוט, אנשים יושבים ומדברים מפני שיופי הארץ עשה עליהם רושם לא ימחה ואין הם יכולים להשתחרר מהשפעתו, ואין לאל ידם להתאפק ולבלי למסור את רגשותיהם ונסיונותיהם. רגש היופי קם לתחיה בקרב יהודי ארץ־ישראל.

אמנם יפה היא ארצנו עד למאד, אך סוף־סוף אין

יפיה כשהוא לעצמו הסבה העיקרית שהיהודים מרבים לספר בו. הרי צריך להודות, כי רוב היהודים האלה שנתיישבו שם לא באו מאחורי להרי חושך, אלא להיפך הם באו מארצות יפות, מאוקראינה ופולניה ורומיניה — כל הארצות האלה מצטיינות ביפין. ואפילו אם נאמר שארץ־ישראל עולה עליהן במובן ידוע, סוף־סוף אין אף עובדה זו עדיין סבה מספקת שהאנשים האלה, שהלכו סגורים פה בארצות האלה שמהן נדו ולא השמיעו דבר או חצי דבר על יפין, יתחילו פתאום לנבאות במחנה וידברו עצומות על גודל הטבע ורוממותו.

יותר מתקבל על הלב, כי מפני שהיהודים הללו נמצאים בארצם, העין רואה יותר. האהבה פוטרת מעינות של חבה לכל נקודת חן אף היותר קלה המקשטת את הארץ.

היהודים שבארצות גלותם היו מופי סגורים נפקחו פה עיניהם לראות. האהבה פקחה אותן.

הנני זוכר, כי מיד לבואי לארצנו נגש אלי אחד מן הגדוד העברי והתחיל מהלל בפני את הלילות היפים, לילות הירח, ביפו.

פנה אלי ואמר:

התדע? כשלילות הירח באים אז אפשר להשתגע פשוט מרוב יופי ונועם. אין הלב יכול להכיל את הרגש הממלא אותו עד אפס מקום. יפה הוא הירח מהשמש. הוא כל־כך בהיר, מזוכך ועם זה אחוז סוד ושטוף הוד. בכל לילה מאלו הלילות מוכרח אני לעזוב את ביתי ולנוד כמטורף ברחוב. הנני שכור ירח והלום־זיוו, אינני יודע לאן אוביל את רוחי השוקק והסואן?

הקשבתי. רב קשב לדברי הצעיר ואף ראיתי, כי יותר מאשר שמעתי ראיתי: ארשת עיניו של הצעיר הזה בדברו היתה כזו של אוהב שכל נפשו ולבו נתונים לאהובתו.

ואמנם לא היה לי להמתין הרבה למען הוכח עד כמה האנשים האלה עובדים אל הירח. באותו הערב ראיתי אנשים, צוארוניהם מפולשים, עיניהם פתוחות לרוחה וצופיות למרחוק, מטיילים באיחור הלילה כחולמים, כתפושי־קסם ומוכי־סהר.

כל צעד אומר: מה יפה היא הארץ! ומה מאושרים אנחנו שזכינו לטייל על הקרקע הזה שעליו נמתח דוק כזה, שקוף ומבודלח, עם סהר ספיר כזה, צורה נפשות ושובה לבבות.

כשבאתי לירושלים בקרתי שם רופא אחד שהוא מתגורר בארץ יותר משלושים שנה. לא עברו חמשה רגעים והאיש הזה, בן שבעים, התחיל מושכני לעלות אתו על הגג, מפני שהוא רוצה להראות לי דברים נפלאים. הלכתי אתו והוא הראה לי... את הסביבה הנפלאה אשר לירושלים.

— האם לא תראה את היופי? פה הר הצופים ושם הר הזיתים, ולא רחוק — הר הבית, הרים נאפדי הוד שיבה ועוטרי חלום נעורים, והנה שור, הסתכל היטב ותראה גם את הים בגאותו. אם לא תראהו — תרגישהו. נשימתו מלטפת את לחייך. והנה הבט וראה גם את תמרת התכלת העולה מעל ההרים כערפלי זיו. אלה „ענני הכבוד" החונים עליהם מספרים רוממות ההרים, והנה הרקיע משתטח על ההרים ומשתפל בסופו כפלג גיגית. דומה, ההרים מזקיפים את כתפותיהם ברצון וחסד למען אחוז בשולי הרקיע שלא יצנח ארצה. דומה, יופי ההרים משתקף ברקיע ועין הרקיע כעין ההרים: תכלת ירוקה.

כך דבר הזקן. מעין של התפעלות הציפני, כשהוא הביט בעינים מלאות רחמים. דרש האיש הזה בעיניו, שטופות זוהר, את הסכמתי לדבריו, מפני שאם לא, חייו אינם חיים.

לא הספקתי לגמור את שיחתי אתו, והנה נגש אלי יהודי אחד, שנזדמן לבית זה, איש שהתיירנות אומנתו, ולחש לי באזני, מפני כבוד בעל הבית שלא רצה להקניטו, את הדברים האלה:

אמנם יפה היא ירושלים. אולם יופי אמתי, יופי נשגב שאין משלו בעולם אפשר לראות אך ורק בגליל. לא בשוויציה היפה, המהוללת בהריה, ולא באיטליה שטופת האור ויעלת החן — אין לך ארץ בכל כדור התבל שאפשר לה להדמות אל הגליל.

לאחר כך כשבקרתי מנהיג ציוני ידוע, אף הוא משכני והובילני אל הגג.

את הבקור הזה עשיתי בערב. בקושי עלינו על הגג. הוא נהלני ואני הלכתי אחריו. כשהגיע למחוז חפצו היה מאושר. כל עצמותיו השמיעו שירת פאר לאהובתו ירושלים. הוא רץ על הגג מקצה אחד לקצה השני, לאור הירח המכסיף, נשם את האויר בעונג גלוי ולא פסק להראות לי את יפיה של ירושלים, שרתי בערים.

כך — התחיל מדבר אלי בקול נצחון — כך. יאמרו מה שיאמרו, ירושלים שלנו יפה היא. מי שלא ראה את ירושלים, לא ראה עיר יפה מעולם. ארץ־ישראל כלה בכף אחת וירושלים בכף השניה, ירושלים תכריע. פה דופק לב האומה ולא לשוא. העיר הזאת לא רק קדושה היא, קרושת אל, ולא רק השכינה אוותה אותה למושב לה ובחרה אותה לזבולה, אלא גם יפה היא ועולה היא ביפיה על כל הערים. היופי הזה, יפיה, נאצל הוא, קדוש הוא, שאוב ממקור אור הגנוז. המדה הרגילה אינה המדה הנכונה כדי למוד את יפיה. והנה ראה איך ההרים האלה כגבורים מסביב מטתו שלשלמה עוטרים לה ונוטרים אותה, מלבה נסוכת הקסם ואוזרת אגדת־הוד.

פעם אחת נתקלתי בצעיר אחד ואני עודני בירושלים והוא מתחיל לגמור את ההלל על העיר בשעת שקיעת החמה, ובדרך אגב, הוא מזמינני לביתו למען עלות על הגג ביחד בשעת הדמדומים ולהתענג אתו על הירושלים המוזפת.

— תמונה יותר מפוארה ומקסימה לא ראית מעודך. ההרים מעולפים ספיר, טובלים בנהרי אש שושן, בפלגי פז, וראשיהם דומים לאיים מחוטבי ידי אשף. — מבטיחני הצעיר.

והנה נקלעתי לבית אחר ואדון הבית מיעצני לנסוע לחיפה, למען ראות את הכרמל ואת הים.

— „עמדה" יותר יפה אין בעולם. הר הכרמל השגיב והחסון, הנא והנשא מוכתר אזור כסף רחב — זה הים האדיר. אף הים בחיפה שונה מן הים בכל הארץ מפני שהכרמל משתקף בו. את התמונה הזאת צריך לראות. לבקר את הארץ ולא לראות את הכרמל, זאת אומרת „לא לראות את הפיל", לדלג על הדבר היותר יפה שארצנו יכולה להתפאר בו — כך מדברת אלי אשת האדון, בת חיפה, ואני מאמין לה, כי איך אפשר לי לא להאמין לה כשעיניה דולקות ומבטיחות?

ברוך המקום ברוך הוא, באתי לחיפה. בבוקר אחד אני שוכב לי שרוע על מטתי, מתפנק ומתעדן בקוי השמש המפוזים כצפרות על שמיכתי ומוזגים סלוני עונג לתוך עורקי, והנני שומע קול דופק על החלונות. אני יורד מעל מטתי ופותח את הדלת ודוקטור של חברת „הרסה" עומד לפני זקוף בכל קומתו ומוכיחני:

— עד מתי, עצל, תישן? היום יום בהיר, שקוף, ואפשר לראות את החרמון בכפתו הלבנה.

הנני מזדרז ויוצא לראות את החרמון לאור היום הצלול. אין לכחש, התמונה מרהיבה את העין ומרנינה את הלב, אולם ההנאה היותר גדולה שנהניתי באותו רגע באה לי מן הדוקטור לבוש השרד.

התענגתי לשמוע את הדוקטור מדבר על־דבר החרמון. החרמון הזה לא הר הוא, כי אם בתו כלילת היופי, בבת עינו ואני הוא החתן שבא לראותה למען ארשנה לי לאשה. כך מצלצלים דבריו.

הנני מבקר אחר כך בית אחד בחיפה ואנשי הבית מיעצים אותי למהר וללכת לעפו.

— מחוייב אתה לבקר את עפו. כל העמל והכסף לאפס נחשבו לעומת הנסיעה הזאת לאורך הים והסביבה מפליאת העין.

הם מדברים בחום גדול ובהתלהבות יתרה עד שאני נכנע להם, שומע לעצתם והנני נוסע לעפו. אין אני מתחרט על הנסיעה, חלילה. אדרבה, תיתי להם לאנשים הטובים האלה שפתוני לבקר את המקום הזה. אולם יותר יפה היתה בעיני ההתפעלות של האנשים, הרוכלים האלה, שהמסחר מחיתם, שהיו סוחרים בארץ שיצאו משם וסוחרים אף במקום מגורם החדש, ההתפעלות של היהודים האלה מיופי הטבע.

ב„חדרה" מצאתי בנות המושבה יושבות ומשתעות על יפין של צפת וטבריה. ואותי הן משדלות בדברים להתעכב לכל הפחות עוד יום אחד במושבה למען אוכל צאת וראות את „חפצי בה".

הן מתחילות בנוסח הידוע, בהגזמה מזרחית:

— מי שלא ראה את „חפצי בה" לא ראה נוף יפה בחייו... „חפצי בה" תהיה במשך זמן קצר להחוף היותר יפה של כל הארץ.

כן אומרות לי בנות המושבה חכלילות הלחי, ומשמיעות את הדברים בקול רך ומצלצל כפעמון כסף באויר זך, מכבירות במלים של התפעלות כמו: נפלא, נשגב, נהדר, מצוין, מקסים וכו', והנני נשאר עוד ליום אחד כדי לראות את „חפצי בה", שיזכה להיות החוף היותר יפה בארץ לפי הבטחתן של נערות יפות. נשארתי, כי איך אפשר לסרב לעלמות המדברות ברוך כזה ובמתק שפתים כזה, ובצלצול מקסים כזה על נוף יפה בארץ־ישראל.

וכן היה כל הזמן שבליתי שם. בכל מקום ובין כל המפלגות שמעתי יהודים משיחים בלבביות יתרה על מחמד טבע הארץ.

שמעתי ואמרתי לנפשי:

בין הפלאות השונים שארצנו הראה בשלושים השנים האחרונות צריך להקציע מקום גם לפלא הזה, שחוש היופי ואהבה לטבע קמו לתחיה בכל תקפו והדרו בלב העם היושב שם ישיבת קבע.

חָזוֹת

מאת
מ. פיינשטיין.

א.

אָז נָבוֹא לְחֶדֶר אַפְלוּלִי עֲיֵפֵי מְחוֹלוֹת וּנְגִינוֹת,
וְאַנְחַת כִּנּוֹרוֹת יְגֵעִים וּפֵהוּק חֲצוֹצְרוֹת נִחָרוֹת
יִתְדַּפְּקוּ עַל שַׁעֲרֵי־אָזְנֵינוּ הַקֵּהִים וּסְגוּרִים וּכְבֵדִים,
וּבְרַק כּוֹסוֹת־זָהָב מַאֲדִימוֹת בַּיַּיִן הָרוֹעֵד בְּתוֹכָן
עוֹד יַתַע בְּעֵינֵינוּ הַמְּפַלְּלוֹת לַחֲשֵׁכָה וְשִׁכְחָה עִוְּרָה.
וְתַלְבִּין הַמִּטָּה בַּפִּנָּה וּצְעִיף־כְּלוּלוֹתַיִךְ יְפַרְפֵּר,
וּמָסְכוּ בְּנֵי צְלָלִים הַצָּפִים בְּתוֹךְ הָאַפְלוּלִית הַשְּׁלֵוָה
טִפּוֹת שֶׁל נִמְנוּם בָּעוֹרְקִים, הַכְּנָעָה לַבָּרִים הָרַכִּים.
וְדוֹמֵם אֶת רֹאשֵׁךְ הַמְּבֻשָּׂם וּמְגֻרָּה עַל כִּתְפֵי תִּסְמְכִי...
— — — — — — — — — — — — — —

וּפִתְאוֹם וְיִמּוֹג הַקֶּסֶם וְקוֹל צָרוּד יִבָּקַע מִתִּקְרָה,
וְהַקּוֹל קוֹל סַמָּאֵל, שֶׁעֵינָיו תַּחְתִּיּוֹת נִשְׁכָּחוֹת וְקָרוֹת
וְשִׁנָּיו מַצֵּבוֹת מְכֻרְסָמוֹת, עֲקוּמוֹת וּשְׁקוּעוֹת לְמֶחְצָה:
„בֶּן רִמָּה, רְאֵה, הֶעֱלֵיתִי מִגְּבוּלֵי מַלְכוּתִי הָרְחוֹקָה
נִשְׁמוֹת שֶׁל דּוֹרוֹת נְשׁוּיִים שֶׁנָּפְלוּ בִּידֵי הַגְּרוּמוֹת
וְשֶׁבִי הוּבָלוּ וְרֻדְּפוּ עַל צַוָּאר אֶל שַׁעֲרֵי מֶמְשַׁלְתִּי
לִהְיוֹת עֲבָדִים לְעוֹלָם, אֲסִירִים נֶחֱנָקִים וְלֹא מֵתִים.
רְאֵה, הֶעֱלֵיתִים אֵלֶיךָ בְּלֵיל־כְּלוּלוֹתֶיךָ הַמָּתוֹק,
יִרְאוּ וְתֹאכְלֵם הַקִּנְאָה וְיָצְאוּ עֵינֵיהֶם מֵחָרוֹן,
וְנָשְׂאוּ בְּשׁוּבָם לְאַרְצִי מְרִירוּת־גַּעֲגוּעִים בְּלִבָּם.
הִי, הִי, מָה אֶחְמְדָה לִבְכּוֹת מְעֻנִּים, מִתְפַּקְּעִים!"
וּלְשֵׁמַע הַשְּׁרִיקָה הַשְּׁסוּעָה לְהֵדִים מְיַבְּבִים וְגוֹעִים
„מַזָּל טוֹב" יַעֲלֶה בַּהֲמוּלָה וְזָחַל עַל גַּבֵּי הַחַלּוֹן,
וְאַלְפֵי עֵינַיִם נְבוּכוֹת תְּצַצֶּנָה מִסְּדָקֵי הַוִּילוֹן
נִרְתָּקוֹת מַבִּיטוֹת בְּעֶרְגָּה לַמִּטָּה הַלְּבָנָה בַּפִּנָּה,
וְחִפְּשׂוּ אֶת רֹאשֵׁךְ הֶחָבוּי מִתַּחַת לַשְּׂמִיכָה הָרְקוּמָה
וּמַבָּטֵי תַּנְחוּמִים וְחֶמְלָה יִתְעוּ עַל עֵינַי, עַל לִבִּי.
אָז אַרְגִּישׁ כִּי הֵד־צְחוֹק סַמָּאֵל נִתְקַע כְּגַרְזֶן בְּמוֹחִי
וְהִתְחִיל לְלַהֵךְ לְשַׁדִּי כַּחֲלוּדָה מְקַנֶּנֶת עַל בַּרְזֶל.
וְאַתְּ, עוֹד יִרְעֲדוּ מִתַּחַת לְעַפְעַפֵּי־עֵינַיִךְ הַחֲתוּמִים
בְּרַק כּוֹסוֹת הַזָּהָב וְהַכְּנָעָה וּמְסִירוּת־שִׁכָּרוֹן.
וְלֹא תִרְאִי הַקִּפָּאוֹן הַתּוֹהֶה שֶׁהוּצַק לְפֶתַע בְּעֵינַי,
וּמִלַּחַשׁ הַנְּשָׁמוֹת הַנַּעֲנוֹת הַנִּדְחָקוֹת בְּסִדְקֵי הַוִּילוֹן
לֹא תִגְנֹבְנָה אָזְנַיִךְ אַף הֶגֶה, אַף בַּת־אֲנָחָה מְרוֹרָה;
אָנֹכִי אֶת כֻּלָּן אֶשְׂבָּעָה וְרָוְתָה נִשְׁמָתִי מִכְּאֵבָן,
וְנָשְׁרוּ נִצָּנֵי־הַתִּקְווֹת שֶׁפָּרְחוּ בְּתוֹכָהּ בָּעֶרֶב
לַחֹשֶׁךְ הַמֻּרְעָל וְדָוֶה, וְיִבּוֹק הַלֵּב וְיִתְבּוֹקֵק.
וּפִתְאוֹם תֻּרְסַק הַדְּמָמָה מִיִּלְלַת שׁוֹטִים מְנַפְנְפִים
וּמַחֲנֵה הַנְּשָׁמוֹת הַדְּוּוּיוֹת וּסְחוּפוֹת תָּנוּעַ בִּבְכִיָּה,
וְחַה, חַה, חַה יִזְרוֹק אֶת הֲדָיו הָרֵיקִים מִפִּנָּה אֶל פִּנָּה
וּוִילוֹן הַחַלּוֹן יְרַטֵּט כַּאֲחוּז צְמַרְמֹרֶת־בַּלָּהָה...
וּבֹקֶר תָּקוּמִי וְנִיצוֹץ תּוֹבֵעַ בְּעֵינַיִךְ הַלֵּאוֹת
וְתִפְשְׂטִי כְּיַלְדָּה פּוֹחֶזֶת אֶל שְׁלַל אוֹצְרוֹת שֶׁמֶשׁ הַנְּדִיבָה
הַפְּזוּרִים עַל סִפֵּי הַחַלּוֹנוֹת וְעַל עֲלֵי הַשִּׂיחִים הַמְּחַיְּכִים,
וְלֹא תֵדְעִי הֶחָזוּת הַקָּשָׁה שֶׁהֶמְמָה לִבִּי בַּלַּיְלָה,
וְלֹא תִרְאִי הַצַּעַר הַמְּחֻשָּׁל תַּחַת קָרְנַם לְבָבִי הַהוֹלֵם.

השָׁטוֹן

מאת

אברהם שוער.

.1

שעון עתיק, ישן מאד, בא אלי בירושה מאבי; אבי ירש אותו מאביו הוא, והלה — מאבותיו... עד הדור הרביעי למעלה.

מוצק וחזק הוא השעון. אפניו, גלגליו — מעשיהם של „הימים ההם", והעיקר — הקפיצה שלו, בימינו אלו אינן עוד קפיצות כגון זו.

ברם, צרוד הוא. ואין אני זוכר אותו בלתי־צרוד. ואבי אמר לי, שבימיו נצרד והוא אז נער קטן.

בשעת „השריפה הגדולה" היה הדבר. היה אז ליל חשון שחור ועל־יד האגם עמדו כולם בחבילותיהם ומטלטליהם. נשב רוח טחב ואדי. שרה'לי, אחותו, בת השלש, של אבא, חלתה אז. חשה הילדה בגרונה, יבישהשרפה פרצה בחצות הלילה וכולם התעוררו נבהלים, נחפזים, שכחו את הילדה... בקושי גדול הצילוה מן הדליקה בעריסתה ויעזבוה אצל החבילות על האגם, — הוא המקום האחד, שכולם חשו להם שם מפלט. אבא נשא מים, אמא היניקה את בנימינ'קה... הילדה הנואקת והשעון המטקטק היו עזובים בין הכרים והכסתות וכל כלי המטה. נאקה הילדה, חלחלה בגרונה, טקטק לו השעון... ואין רואה, ואין יודע, כולם היו בהולים על ממונם ועל בתיהם. התנשא רוח קר ואדי מן האגם, העלה ערפל כבד ולח מאד — הוציא השעון אז „טיק" צרוד מאד, נאקה שרה'לי נאקה מוזרה מאד, חלחלה — ונשתתקה...

ונשמע אז הטיק הצרוד הראשון שלו.

וכך... — היה מסיים אבא — בין ה„טיק" ובין ה„טק" מתה הילדה...

.2

מעבר להאוקינוס הבאתי את שעוני זה, מארץ־מולדתי הישנה, הבאתיו יחד עם הספרים העתיקים, עם החפצים והמטלטלים החביבים רק עלי, המובנים רק לי, המדברים רק ללבבי...

בחפזון עוברים ושבים הטראמים, זריזים, מהירים... מעל לראשי, משתקשקות וסואנות ה„עליות" בהמון אפניהן וגלגליהן, שוירקים להם וחירקים בקולותיהם המשוגים האוטומובילים, צועקת והומיה לה הרחוב בצעקתה העסקנית, הטרודה והמבוהלה, — נחבא בקרן אפלה עומד לו שעוני הישן, שעוני העתיק, מאובק הוא ומכוסה קורי עכביש, עומד ומטקטק לו את טיקטוקו העתיק, הצרוד...

נרדף ורודף, מעסיק ועסוק רץ אני יום תמים... צועק לו בקרבי פנימה העולם הגדול, העסקני בכל מיני קולותיו, צועק אף אני אל תוכו פנימה בכל מיני קולותי, — מטקטק לו בצלחתי שעוני החדש של זהב גוציז... ואין אני שומע את טיקטוקיו היפים, אין לי צורך בהם; אין לי חפץ בהם...

חרש־חרש יבוא הלילה, אט־אט פוסע הוא, השחור, שוכב אני עיף בחדרי האפל על משכבי, „שבורות" הן כל עצמותי, כואבות לי רגלי, פרוקות הן כל חוליותי ועצבי נרגשים ומאובק בי הלב וחולה נשמתי בקרבי.

דומם מביט עלי הלילה בעיניו הכהות, הכבות, מביט... מה הוא רואה העור?

מונח על שלחני שעוני של זהב החדש, — העומד הוא? ההולך הוא? מי יודע?...

.3

שותק דומם הלילה. כולם ישנים. הס ודממה בכל. אלם, חורש הכל, ואני עיף, יגע, מרוסק — שוכב לי ומקשיב...

מן החדר העזוב, מפינות לכל הכלים והמטלטלים הישנים, שהבאתים מארץ־מולדתי הישנה והשנחתים כך לא־מסודרים, לא־מנוקים כבשעת ביאתם עד עכשיו, נשא אלי הטיק־טאק הצרוד של שעוני הישן.

וכל „טיק" מדבר על דור, וכל „טאק" מספר על דור, — מדבר ומספר ומעורר... ובין „טיק" ו„טאק" נולדים דורות... אובדים דורות...

טיק־טאק... מספר השעון: —

... בחצות הלילה יקום רבי ברוך הזקן משנתו לערוך חצות...

באולם הגדול והיפה על הכותל של מזרח המסויד הניחו אמה על אמה שחורה, כתם... כפצע, כמכה טריה — הוא הזכר לחורבן...

אצל הכותל הזה יש שרפרף נמוך, על השרפרף בלילה־בלילה יושב לו רבי ברוך חלוץ־נעלים, יושב ובוכה על גלות השכינה.

טיק־טאק... טיק־טאק...

והשכינה מרחפת בחללו של החדר האפל, שכינה שחורה ואבלה. אפר מקלה על ראשה ושק על חלציה. מרפרפת היא בכנפיה הרפות, השחורות, מרפרפת ומנהמת כיונה: — אוי להם, לבנים... אוי להם, לבנים...

והזקן יושב ומקונן... בוכה... וכל הבית מלא בכי...

טיק־טאק... חלף, עבר לו דור...

.4

טיק־טאק...

רבי שמשונ'לי „עולמו של הקדוש־ברוך־הוא" משכים לקום, — צלצל כבר השעון את השעה השלישית בבוקר...

זריז נוטל הוא את ידיו, זריז לובש הוא את בגדיו, מתעטף באדרתו החמה, עומד מוכן ומזומן... ולבו יפחד וירחב מגיל ושמחה פנימית — הרי זכהו האלהים במתנה יפה, נתן לו עוד יום אחד בעולמו הנאה!

יום חדש...

וביום יש הרבה שעות, ובשעה הרבה רגעים ובכל רגע אפשר לקיים מצוה אחת. — צא וחשוב: כמה מצוות אפשר לבן־ישראל לקיים ביום אחד!

טיק־טאק — מצוה, ושוב טיק־טאק — מצוה...

מחבב רב שמשונ׳לי את עולמו של הקדוש־ברוך־הוא, נאה היא, יפה הוא, חביב היא...

אוהב רב שמשונ׳לי את הלילה של סאמיט שחור, אוהב הוא את היום של זהב נוציץ, חביב עליו הבוקר של תכלת וארגמן...

עליז, שמח מפזז הוא אל בית־הטבילה, ספוג ורטוב, רענן עולה הוא, הולך ושב אל ביתו שמח — מבחיל כבר הבוקר בחלון; הולכים הלוך וחוור הכוכבים בשמי הארגמי. מטושטשה, לבנבנה עומדת הלבנה בשפולי הרקיע, רק במערב משחירים עוד השמים, — מתנוצץ שמה כוכב של זהב ירוק אחד...

— ברן יחד כוכבי בוקר...

טיק־טאק...

רב שמשונ׳לי מזמר ברכות השחר... צלול קולו, פועם ברוממית־בוקר, עלז, שמח... לבו ובשרו מרננים לאל חי!

והולך ואור הבוקר... הולך ואור.

סובבים אותו כל בניו ובנותיו, עומדים כולם מסביב לשלחן, פתוחים לפני כל אחד הסדורים — וכולם מרננים ברכות השחר... עומדת לה הקטנה, מלכה׳לי בת השלש, נוצצות עוד רטובות לחייה הורודות, נעוצות באביה עיניה הכחולות, בשפיה הקט פתוח ומצפצף: — תולה צוה לנו משה מולשה...

מנשק בחבה רב שמשונ׳לי את המזוזה, נושא בשמחה את תיק טליתו, — הרי זכה להתפלל ביומו החדש, שנתן לו האלהים במתנה גמורה, זכה להתפלל בהשכמה!...

טי־טאק... טיק־טאק... ושוב חלף לו, עבר דור...

5.

ומלא הוא הבית חסידים ואנשי מעשה, חסידים בעלי מדרגה.

אחרי יום של עסק וטרדה יושבים ומבלים את הערב בשיחות תלמידי־חכמים, מספרים ספורי מעשיות של צדיקים, עורכים שלחנות, אומרים תורה, חוזרים על תורת החסידות... מלא הבית התלהבות, שמחות של מצוה, דבקות ורוממות הנפש.

נכנסים החסידים ויוצאים הסידים, באים משילחים והולכים להם, באים אחרים וממלאים את מקומם, — פתוח לרוחה ביתו של רב זיסלי.

ובריך־...

בכל יום ויום בלילה, ברמי, מתפלל רב זיסלי מעריב ביחידות. מתפלל ברמעות שליש... מתחיל אז אצלו השבון הנפש שלו.

בעל חשבון הוא רב זיסלי... יש לו ידיעה עמוקה במספרים. איהב הוא חשבון צודק בכל...

ויושב לו רב זיסלי סגור ומסוגר בחדרו, אשר לו לבדו, מאוחר בלילה. השעון מטקטק לו כבר טיקטוקיו שלאחרי חצות, — רב זיסלי יושב ומעיין בפנקסו, ספר קטן, שבו הוא רושם את זדונותיו ושגגותיו...

מביא הוא בחשבון אותם אחד אל אחד... מרובים הם עונותיו בינו ובין קונו, מרובים המה בינו ובין חבריו — יושב ומעיין הוא, גוחן ומלחש: — על חטא... על חטא...

ורב זיסלי מתודה... מכה על לבו ומתמוגג בדמעות... חוטא הוא, פושע הוא.

טיק־טאק... צליל־צייל... הקופסה השמורה לו בארגז המסומר בפחי נחושת תחת מטתו, הקופסה הזו עומדת פתוחה לפניו והוא משליך אל תוכה בעינים סגורות חפנים מלאות מטבעות כסף וזהב. אינו סופר, אינו מונה, אינו ממשש אותן... משליך הוא מטבעות־מטבעות... צליל־ציל... צליל־ציל... זו היא הקופסה של מתן בסתר...

טיק־טאק... עבר לו, חלף לו דור...

6.

חדר גדול, מרווח...

גלויי ראש, גלוחי זקן, מגודלי השפם והבלורית... פנקסים גדולים, שלחנות־כתיבה...

האדון שימשי־ליביטס הוא בעל חשבון... „עושים" אצלו אנשים רבים בעלי־חשבון, יושבים הם וכותבים ומחשבים, וסופרים ומונים...

שטרות מכל המינים, פנימיים, חיצוניים... גוביינות, חיבות, סילוקים...

עסקיו גדולים מאד... מסחרים... קבלנות, יערות, הצרות... ומסובבים ומסוכסכים הענינים, תולה הוא על בלימה ובונה עולמות, ומחריב עולמות... מסביבו נסער תמיד... נפשו פזורה...

עיף הוא מאד — טיק־טאק... עבר לו היום...

בחדר האורחים המקושט יושב לו האדון שימשי־ליביטס, ובכדי „לבדר את עצמו" מבלה הוא „שעות אחדות" של מנוחה בחברת מכריו ומרעיו.

משחקים בקלפים...

עפים שטרות מכל הגוונים: של תכלת, של ארגמן, של מראי הקשת... עולה ומתמר עשן הסיגרות העבות, הפנים מעורפלים, מסתבך העשן ממעל לקרחות המבהיקות, הבלוריות המתולתלות, מסתבך ועולה ומתמתח על־פני הספון המסויד בענן כבד הרת רעם וקולות...

— חמשה... עשרה...

— ווא־באנק!...

טיק־טאק!...

ובורים בנו, הסטודנט הצעיר, יושב לו בחדרו ומביט לרגעים על הדלת הסגורה, — על השלחן ספר פתוח... מתכה הוא...

נפתחת חרש הדלת... אולגה, נערה צהבהבה צעירה נכנסת. נושאת היא טס, על הטס כוס תה — מגישה ומתביישת מוללת היא את קצה סנורה, עומדת, מסמיקה.

מתפשט חיוך על הפנים השמנים, נוצצות העינים — מוריד הוא את הוילון של החלון, משפיל את האור שבעששית הדולקת על השלחן תחת הגולה הכחולה.

דממה דקה...

טיק־טאק... טיק־טאק...

צליל קולו של השעון החדש, היפה. הועתק ממקומו השעון העתיק, העמד בפנה חבויה.

ועומד הוא לו שם בפנה העזובה, שם על המדפים עזיבים כמיהי עומדים נשכחים הספרים הגדולים, העבים והבלים...

יפה הוא השעון החדש. אצבעות לו של זהב ומצלצל הוא — מצלצל וחונף בכל „טיק" ו„טאק" שלו — החדשים יודעים את זאת, רק אלה שמלפנים לא ידעו...

ויודע נגן הוא החדש... לכשתרצה ינגן לך את הבויארינא, לכשתרצה יצלצל את הקומארינסקה לכל הליכותיה.

מפתח לנגונים יש להב לחדשים, — צריך רק לכוון את השעה...

מטקטקים החדשים על־פי ההערכה, מצלצלים על־פי ההכנה; תערוך — ובויארינא ינגן, תכין — וקומא־רינסקה יצלצל...

השעונים החדשים. —

ז.

רווק זקן הוא הדוקטור שימשיליביטס, מרויח כסף הרבה מאד.

יוצא הוא במרכבתו בבוקר השכם, עובר הוא את כל העיר, מקבל חולים בתוך ביתו עד השעה המאוחרת בלילה.

מאסף הוא ממון... העיר מלאה חולים, מחלות מתדבקות פרצו, מתחדשות המחלות יום־יום, ושמו גדול ומפורסם מאד.

ומאחר הוא שבת בלילה; בדד הוא בחדרו, גלמוד... וילונותיו מורדים, וילונות כבדים ועבים וכהים. סגורים הטריסים, סגורה דלת ביתו, — מוציא הוא מכיסיו את הכסף „פדיון היום" וסופר ומינה ומסדר...

צורד לו השעון הישן את טיק־טאקו הרגיל, מצלצל לו החדש את הבויארינא שלו.

דממה...

זקן, חלש ושבע רוגז הוא הדוקטור שימשיליביטס, רצוץ יושב לו משמים.

ובחדר הגדול והמרווח שוררת עצבת כבדה מאד ומעיקה.

מיתמר ועולה עשן הסיגרה... תולה העשן קפוא באויר...

נזכרים לו כל ימי חייו... רואה הוא את אולגה העומדת לפניו סמוקה, מתביישת ועורגת... רואה הוא את הבאות אחריה — את התמימות, את הלא־תמימות...

נזכר הוא בה„אהבות"... נזכרות לו המרמות ידמריסית, נזכרים לו אוהביו שרמה אותם, רעיו הנאמנים, שבגד בם ושבגדו בו...

נזכר הוא במבטים הגנובים, בלחיצות היד הנסתרות, בנקישות הרגל מתחת לשלחן... נזכר הוא בנשיקות הארעיות, בחבוקים וגפופים של אהבה בת לילה אחד או שעה אחת...

עפו להן השנים, חלפו...

זקן... צנן... והרבה כסף צבר לו, ושם גדול קנה לו ועני הוא, רש, דל ונקלה ואין לו מאומה בתבל.

ימים רבים חי על הארץ וחיים לא ידע, יצא שמו עד למרחקים ואיש קרוב יודע שמו לא היה לו אף אחד.

אהב הרבה ולא אהב אפילו אחת, אהב — ואינו יודע מה זו אהבה!

היו חיים של זיוף, אהבה של גנבה, צלל במים עכורים שאין להם סוף!

דממה מעיקה וכבדה... ארוך הלילה ועמוק מאד־מאד — צלול הוא בשחור שלו.

טיק־טאק... צורד לו ה„ישן" ממחבואו. ה„חדש" מנגן את הקומארינסקה...

יושב לו הדוקטור וכותב... כותב וקורע וחוזר וכותב...

נזכר לו ראש משפחתו רב שמשונ'לי „עולמו של הקדוש־ברוך־הוא".

שמח היה תמיד, שבע רצון.

מה ראו התמימים ההם? מה ידעו?

לא הבינו עד כמה מאוסים המה החיים, מה משוקץ ומתועב הוא העולם הגדול הזה וכל בריותיו!

בא אל העולם לא קרוא, לא מזומן, בא וישב על כסא לא לו...

קורע הוא את הגליון האחרון...

אין מה לצוות... לא חייב הוא כלום לקודמיו, לא חייב הוא להבאים אחריו, לא לקח מאומה ואין לו כלום מה לתת למי.

ריקם בא, ריק ישוב ולריק והבל תמו כל חייו.

מה אפשר לתת להם? כסף?... למי ולמה?

היעזוב את הכל לה... שלל ממנה את הכל, את תומתה, ישרה, הודה וכבודה, הציגה ריקה, מטומאה, מלוכלכה ועכשיו ישלם לה בסיגיו — כספו, בחרסיו — זהבו?

החשיך את חייה, אבד את עולמה ולרצוצה, לזקנה, לחולה יבוא לכפר פניה במנחת שוא זו... יחללה שוב... יטמאה שוב...

לא קרוא בא אל העולם, לא מזומן, בא וישב על כסא לא לו.

על כסא לא לו ישב כל ימיו, אכל משלחנותיהם של אחרים, לקק בגניבה מן הפינכות, שתה במסתרים מן הכוסות, לקק ורקק והשיבם... באו הבעלים ואכלו אחרי לקיקתו, באו ושתו אחרי רקיקתו...

שהה יותר מדי בעולם, שהה יותר מדי על משתאות לא לו, הגיעה השעה לפנות את המקום...

מתנוצץ על השלחן הקטן בראונינג יפה, לבן־לבן...

רגע אחד — ואל הרקה...

טיק־טאק...

אבד אדם מן העולם בין טיק לטאק צרוד — ושוב עבר לו דור...

מן האולם היפה מגיע קול השעון החדש, מנגן הוא את הבויארינא שלו...

.8

יומיים רודף אני ורץ עבוק, טרוד... מבקש אני את להם ביתי...

אחרי היום יבוא הלילה.

בחדרי האפל שוכב אני על משכבי עיף ויגע. „שבורות" כל עצמותי, כואבות רגלי, נרגשים כל עצבי... מאופק בי לבי, חולה נשמתי בקרבי.

הירח מביט עלי הלילה בעד החלון בעיניו הכהות, הכבית, מביט... מה הוא רואה העור?

מונח על שלחני שעוני של זהב. העומד הוא? ההולך הוא? אין הדבר נוגע לי — מגיע לאזני טיקטוקו הצרוד של השעון הישן...

טיק־טאק... טיק־טאק...

כאן, ריעש הזמין הפרא, נשא היא יורה, נרדף יהודי בגלי הים ביום סופה וסער...

רודפים הם, כאנים... צמאים לדם, שואפים לשוד, לרצח.

— הך! הך! הך!

רוחות ישעירות עיניהם של הפראים, ויעפים יכרים הם פניהם, הוית רעות מתפרצות מן תוער היער, מן הערבה הצחיחה, רעבים, צמאים, שואפים להרס, לאבדן...

צאן אובדות, נדחות...

נכים... רצים... בוכים... מיללים...

יכדם אדימים פני השמים, אדומה ירייות הם האדמה, הילדים בתים, כלים בעשי עבודתם של דורות, עמל ארבעם ויגיעה כבדה.

צאן אובדות ונדחות...

נכות הצאן, רשיית הפזורות... מבקשות מנים, מבקשות — ואין...

— הך! הך! הך!...

ירם רודפים, ירם שוטפים, ירם הורגים, וחם מענים — ואין מנוס!...

טיק־טאק... טיק־טאק... צריד הולי של השעון...

.9

ומספר הוא על עולם חדש, על ארץ, אשר עפרות זהב לה.

עולם של דולארים, עולם של רווחים, עולם העומד על הזהב.

יבש וקשה הוא הזהב וכבד מאד.

ביום מבקשים אותו, ביום עושים אותו, ביום מוצאים אותו ובלילה...

ובלילה הייתי ישן דומם וכבד כאבן, כזהב הכבד הזה — אינו מניח לי ה„סב" לישון, צורד הוא מפנתו העזובה.

ומספר היא על עילומות טהרה, על הורות זוהר, על עתים של תום. מספר היא על ימים שחלמו בהם בהקיץ, על לילות מלאי הזון והזיה.

יארנו ורקמו מחיטי משי של חלומות תים פריכות בשביל ארונ־הדיש, מעילים בשביל תורות — ויפים היי הארונות וקדושות היו התורות...

ומספר היא ומטקטק היא על הדורות היפים, על הזקנים הקדושים, על הילדים התמימים, על בני הנעורים הנלהבים...

והלילה שותק, והלילה דומם — והכל ישנים. אלם החדר, אלמה כל פנה, — עיף אנכי ויגע — אילו יכולתי לישון!

טיק־טאק...

והשעון מדבר, והשעון שואל: —

ומדבר היא על הדור הבא ושואל היא על אותם שיבואו אחרי וישמעו לקולו הצרוד...

— מי ישמע? מי יקשיב? מי יבין?

מי ישמור את האבק של הספרים העתיקים שהובאו מעבר לים, העזובים בחדר האפל ולא נפתחו עד עכשיו, הספרים שנצלו מאש ותמרות עשן?

מי יבין את קדושתם העזובה?

מי ישבב אחרי פה ויקשיב בלילות נדודים את הטיק־טאק של העובר, מי ישמע אחרי יום ארוך של עשית זהב קשה וכבד ויבש? מי?...

ישותק הלילה — השעון הצרוד מטרטר, מטקטק...

ויער עפעף... ניפלת טפה מליחה, המה אחת...

טיק־טאק...

בין הטיק ובין הטאק נפלה טפה מליחה חמה אחת, האחרונה...

וישב עבר, הלך דור — אפשר, הדור האחרון...

הַזְּרָמִים הַחֲדָשִׁים בְּאָמָּנוּת שֶׁל הַצַּיָּרִים

מאת

ד"ר יוסף ריידר.

(סיף).

האימפרסיוניזם גלה טפח וכסה טפחים, רמז צורות ועיבדות מבלי לעברן ולשכללן יפה, ועל־ידי זה ענין את בעלי החזיה ואנשי הרוח. והנה טשטוש הצורה במדרגה ידועה איננו מזיק, אבל האמן היא שפיון שהתחיל במאנה, מונה וכיון, לא פסק עד ייתי לשלילתי צורה מוחלטת במלאכתם של מטים פיקסו, גוגין וסבריני. כיון היה הראשון למחוק את הצלם ולטשטש את הצורה כליל בתמונותיו האחרונות, ויורה את הכלל הזה: „חלק את גרמי הטבע לחרוט, ספירה ואצטיבל, ושים אותם בפרספקטיבה נאותה, באופן שכל עבריהם יצדיהם, וזויותיהם ופנותיהם יהיו מכוונים אל נקודה מרכזית אחת". בעצם זה הבויים כבר ציצי התנועה הקובנטית הנודעת בשם קוביזם, אשר כל מטרתה היא לנתח את הטבע ואת גרמי הטבע לצורות הנדסיות מרובעות ומעוקבות במקום צורות עגולות ולוליניות. מן הדרכה היה שנתיה בזה, המתנגד לכל חוקי תורת־הדיפו, כפי שנמסרה לנו מדורי דורות, ובטל את הקיום היותר איפיים ואת הטשטושים היותר יסודיים בעצמות העצם

המתיאר ואישיותו ויפריע את הכרתו על־ידי חוש הראות שלנו; אבל פיקסו, אבי הקוביזם, קובל שאין תמונה צריכה להכיל גורמים שכיחים ונכרים בכדי להיות מיאבת־אמנית יפה והגונה. באמת תפקיד הציור, לפי דבריו, הוא לתת לנו הרגשה של צורה ריתמית בשלשה שטחים: אורך, רוחב ועומק. ואם זה עלה יפה הכל עלה יפה. ובכן, הוא נותן לנו טפוסים ופרצופים, צלמים וצלמונים, העשויים מצרופי רבועים וקטעי מעוקבים, עד כי רק בקושי גדול נוכל להבחין בהם את נושא הציור. הננו מתבוננים ומסתכלים בהם בעמל רב ורואים רק ערב־רב של צורות הנדסיות דוממות ומאיבנית, חסרות כח וחיים, שרירית ענילית וגמישות, ומפני זה הן גם חוטאות לחוק היופי המסורתי. רק לפעמים רחוקות יכולים אנחנו להכיר איזה אבר מן החי, כמו חוטם וזרוע של אדם, וגם אז עלינו להסתייע הרבה יותר בכח הדמיון. והנה תמונות כאלה הן בהכרח קפיאות וכחתי מתגיעעית, כמו התמונות העתיקות של המצריים והבבליים, וכמו הספינקס האגדי צרוכות הן לפתרון ופירוש. אבל דא עקא שגם השם המפרש אותן איננו מועיל הרבה להבנת הרעיון, והחידה של הצייר תהי לחידה. אם חפצים אנחנו להיות צודקים הנה עלינו להודות שבתור מערכת של צורות הנדסיות יפות עוד יש להן לתמונות האלה זכות הקיום, אבל כשמכנים אותן בשמות כאלה: „אשה עם מנדולין", „איש מנגן על הכנור", „האם והילד", „אשה ערומה", וכדומה, בלי אשר נוכל להבחין בתמונות הללו גם קורטוב של גוף גבר או של אשה, אז הננו עומדים ומתפלאים על רוח דמיונם והזיתם של חבורת הציירים האלה. בכלל, מתעכבים פיקסו וחבריו הרבה יותר מדי בתאור הכנור וכלי־זמר מיתריים אחרים, וצבעיו השחומים והכהים הם מונוטוניים ועכורים, עגומים ועמומים. גם מטים איכב צבעים נוגים, שחימים ואפורים, וצורות עקומות, משורבבות ומדולדלות. נשיו הערומות הן כה עכורות ופגומות עד שאי־אפשר להבליג על גועל נפשנו למראיהן. גוגין, הנודד הנצחי אשר עזב את צרפת היפה ויחי חיים פרימיטיביים בין הפראים באיי אמריקה המרכזית, צייר על־פי רוב טפוסים פרימיטיביים בפשטותם הפראית, ויחד עם חבריו השתדל להטעים את הכיעור של האנשים המנומסים. האם היה להם לאמנים האלה טעם מיוחד להשפיל ולהכפיש בעפר את הגוף האנושי, נזר היצירה? כל האמנים המומחים מגיוטו עד רובנס הרגישו והטעימו את גוף האדם מפני שבו מצאו צורה מסודרת ומאורגנת, ריתמית והארמונית, ומה שחשוב יותר, תנועה ותסיסה, סלוד ופרפור. גם מיכל אנגלו היה אומר, כי הגוף האנושי הוא הדבר היחידי הראוי להגלף. מאז ומעולם שרו המשוררים על היופי שבגוף האשה והציירים ציירו את גופה עם כל שקיעותיו החמימות ובליטותיו הגמישות, עם כל קויו הרפים ושרטוטיו הענוגים, עד אשר באו הציירים המודרניים וינוולוהו תכלית ניוול ויורידוהו עד שאול תחתית. להם „המין היפה" הא המין המגועל והמכוער, המלוכלך והמיעופש.

בניגוד אל אופן הציור של הקוביזם, הפוטוריזם הוא מלא תנועה ותסיסה, פעולה ופולמוס, כמו לו היתה מחאה נגד ההשפעה המישנת ומאבנת של הראשון. מטרתו היא להעתיק על הכד בבת־אחת את כל המדרגות השונות והמתחלפות של איזו פעולה או הרגשה. העצם כשהוא לעצמו איננו משתנה, אבל פעולותיו מתגוונות תמיד, ואת הפעולה הרבגונית הזאת הוא משתדל להגישים על הבד באופן מרעיש ומזעזע. כן חפצים הציירים ממין זה לתת בחתיכה אחת הסך הכולל של הרשמים המבהיקים של גוף ערום היורד על השלבים (דישאמפ למשל), או הרושם הכולל של אולם־מחול המופיע לאיש מן החוץ כמו טשטוש של אורות וצבעים אשר מתוכם מתפלצת תמונת אשה הוללה. קובלים הם הציירים האלה שהחיים הם במצב נוזל תדירי, מתחלפים ומתגוונים תכופות, סך־הכל של פעולית ותגיעות, השפעות ורשמים, וכל נסיון לתאר רק פעולה או תנועה אחת בודדת, רושם נפרד ויחידי, הוא מהכרח לקוי ופגום, מלאכותי וחוטא אל המציאות. תעודת הציירות, לפי דבריהם, צריכה להיות לתת רשמי־ראיה תכופים זה אחר זה על יריעת־בד יחידה כמו שבזמרה מנגינה אחת מתארת ומציינת סך־הכל של מאויים ורגשות שונים. המרקד, למשל, איננו בעל שתי עינים ושתי רגלים כי אם בעל עינים רבות ורגלים רבות, לפי מדת מהירות הרקוד: כמו־כן סוס רץ יש לו לא רק ארבע כי אם עשרים רגלים. ואת העובדות האלה צריכים הציירים לתאר על הבד בכדי לפעול פעולה דינמית על העין המתבוננת. העיקר הוא לא העצם כשהוא לעצמו כי אם הכח הדינמי המניע אותו, ובכן על הצייר לתאר את הכח הדינמי אשר בגרמי הטבע וביצורי התולדה, את העוצמה והאנרגיה אשר במכונות חיות ומיכניות, במקום צורה סטאטית שאין לה שחר. „הדינמיזם של אוטומוביל" של רוסולא, למשל, הוא שורה ארוכה של קוים מקבילים וריתמיים, מתנועעים ומזדעזעים, בלי רמז כל שהוא אל המרכבה עצמה. תוצאת הפעולה היא גדולה מן הפעולה עצמה. הכל פה הוא תנועה ותסיסה, כמו שבקוביזם הכל הוא עמידה וקפאון. אמנות זו, כמו שאפשר לראות, היא האמנות של מאת העשרים, אמנות הטלטול המהיר ומסע־החפזון, אמנות מרכבת־החשמל והאוירונים. הפוטוריזם נולד באיטליה בתור מחאה כנגד הציירות הרכה והענוגה של העבר, ותעודתו, כמו שמעיד עליו שמו, היא לבסס את האמנויות היפות על ההוה והעתיד. אכן לכל גבול ויש קו מבדיל לכל דבר וחפץ תחת השמים. שוכחים הם הציירים האלה שהציירות היא שונה תכלית שנוי מן הזמרה: בעת אשר המנגינה תוכל לבטא מאויים ורגשות זה אחר זה, הנה התמונה יכולה לתפוש ולהגשים רק מצב־נפש אחד. אי־אפשר לתת על יריעת־בד אחת סכום של פעולות והרגשות של איזה עצם או גוף, ו„תפשת מרובה לא תפשת".

הסינכרימיזם, המניע האחרון בציירות המודרנית, הוא התפתחות הגיונית ומוכרחת מן התנועות הקודמות: גם הקוביזם גם הפוטוריזם נוונו ודלדלו את הצורה הטבעית עד אשר נעשתה לצל דק של העצם המציאותי,

ובמקום הצורה הנפסדת הכניסו הסתדרות צבעונית מיוחדה במינה שבה הצורה נבלעה בצבע ושניהם נתאחו לגוש אחד. והנה הסינכרומיזם בטל את הצורה המציאותית לגמרי וישתמש בחבור־צבעים וזווג־גונים בלבד. ראשי התנועה הזאת, מורגאן רוסיל ומקדונאלד רייט, אינם מתענינים כלל בגרמי הטבע או בגוף האדם, רק בסדור ריתמי של צבעים מבהיקים ומבריקים: מתארים הם מיני סימפוניות בכחלים. שוגים המרהיבים את העין בלי כל יחס אל עולם הדומם החי והצומח, ומה שיראים אנחנו בתמונותיהם הרי זה כתמים וחברבורות רב־גווניים וריתמיים, אבל חסרים הם כל דמות מציאותית. כסבורים הם שכל זמן שהציירות מתעסקת בעצמי הטבע ובגרמי התולדה הרי זו אמנות מעורבת ובלתי טהורה, יען כי הכרת העצם מפירה את ההרגשה האסתטית היותר עלאית. צורה מופשטת וריתמוס מוחלט בלבד הם היסוד לעונג אסתטי, וכל דבר אחר הוא כסרחת העודף. כל חפצם הוא להשפיע עלינו הרגשה של צורה ריתמית בשלשה שטחים, ותו לא מידי. ומפני זה הסינכרומיים אינם עוסקים כלל בצורה מציאותית, כי אם בסדור הצבעים. מנסים הם לפעול על־ידי הכחות הדינמיים אשר בצבעים שונים ועל־ידי ההארמוניה המאחדת אותם להסתדרות יפה ונהדרה.

מענין מאד לראות עד כמה מושפעות הן התנועות האלה מארצות המזרח הקרוב והרחוק. האימפרסיוניזם, כפי שרמזתי כבר למעלה, לקח בהשאלה הרכבת־צבעים חדשה מאפריקה הצפונית וגם מארצות פרס ויאפוניה; אכן במקום ציור קל ומימי, קלוש ומדולדל, העמיק והרחיב את השטח המתואר בהתאם אל תורת הפרספקטיבה המערבית. מן המיניאטורות של כתבי־היד הפרסיים למד הסתדרות יפה של צבעים בשני שטחים, אורך ורוחב, בעת אשר מן הציורים של הוקוסיי היאפוני וחבריו ירש אהבת ניגודים ניחים וחביבים, התפתחות ההיקף והתפשטות השטח, הגיעה בגופות הצלמים וטפוס ציורי חדש. בדיעבד, כללים אחדים של הסגנון היאפוני נתגשמו באמנות האירופית קודם לזה: מוצאים אנחנו, למשל, פזיזות אצל גויא, קלילות של יצירה אצל גייז המקעקע, וצבעים מבהיקים אצל קונסטאבל. אך האימפרסיוניזם עשה את כל אלה עיקר ולא טפל. בנוגע לקוביזם, הנה מתיחס הוא יחס תכוף אל התמונות העתיקות של מצרים ואשור: גם פה גם שם מוצאים אנחנו עמידה יקפאין, קרישה ודתאבנות. הגופים המרובעים והמעוקבים של פיקסו ומטים נדמו הרבה אל הצלמים המחודדים של המצריים ואל הפרצופים העבדקניים של הבבליים המצטיינים בשלילת תנועה יחוסר אופיות יתרה. בשניהם הדומם מרובה על החי והמלאכותיות על הטבעיות, אף כי הצבעים הם מסודרים על־פי רוב בתכלית ההידור והיופי. ולאחרונה, הפוטוריזם עם כופל ההופעות והפעולות מזכיר את הצלמים של הציירים ההודים עם רבוי אבריהם ושפעת ידיהם ורגליהם. רבים התפלאו על פראיות הגיונם וילדות השגתם של האמנים ההודים המתארים אנשים מתנועעים וחיים בארבע או שש ידים וארבע או שש רגלים, אכן הנה באו גם ציירים אירופיים מנומסים ויעשו מעשי נערות כאלה. צדקו דברי קהלת ש„מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה ואין כל חדש תחת השמש."

השאלה מתעוררת מאליה: התתקיימנה התנועות המוזרות האלה? האם תתקיימנה לאורך ימים? מסופקני מאד. אף כי לא היו קיקיוניות כמו שהחליטו מבקרים רבים במשך שלשים השנים האחרונות, הנה על כל פנים ימיהן הם ספורים ועוד מעט ותחלופנה כליל בתור מניעים חשובים בעולם האמנות. הטעם הוא פשוט: כל התנועות האלה נוסדו על חוקים אסתטיים שונים מאלה אשר הסכנו אליהם במשך הויתנו הארוכה. העובדה היא שהאורגנזים האנושי התרגל במשך אלפי שנים ליהנות הנאה גמורה מסדור אורגני של היצור החי והצומח, ומן ההרגל הזה לא יזוז עוד לעולם. אוהבים אנחנו לראות את צלמנו בתור שלמות היצירה, כי בצלם האלהים נעשה האדם, ובשום אופן לא נסתפק בתמונות פלסתר או במפלצת של הצלם האלהי הזה. מטבענו הוא ליהנות מתאור דברים שכיחים ונכרים ולא מציור דברים זרים שלא ראינו מעולם. מלבד זאת מובילות התנועות האלה לאחור ולא לפנים: מתחרטות הן על ההתפתחות האמנותית של העבר הקרוב והן מתרחקות אל ארצות המזרח ושואבות את השפעתן מן העבר הרחוק; אבל רוח הוא באנוש ללכת לפנים ולא לאחור. בתולדות האמנויות היפות כל התקופות הן קשורות זו בזו ואי־אפשר לנתק את הפתיל המאחד אותן ולהתחיל הכל מחדש. הציירות ההיסטורית תמשיך את המסורה העתיקה של ציירי איטליה, הולנד ואספמיה, ואולי תנצח עוד הפעם כמו שנצחה בתקופת הרינסאנס. בנוגע לתנועות החדשות, הצדדיות וויוצאות־דופן, הנה בתור נסיונות יש להם ערך ידוע. האימפרסיוניזם, ביחוד, הביא טובה רבה על־ידי הסתדרות־הצבעים החדשה. והנה אין כל ספק שמה שאירע לתנועות צדדיות אחרות יארע גם לתנועות המודרניות: כל יסודותיה הטובים והבריאים, כמו הרכבת־הצבעים החדשה, יתקבלו לתוך הציירות הכללית והקבועה, והשאר יתבטל מאליו ויחלוף לעולם הנשיה. ובהכרח תרויח הציירות ההיסטורית מן הנסיונות הארעיים האלה.

פילדלפיה.

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹרָעוֹת

באמריקה.

מפעולות ה„הסתדרות הזמנית של הקונגרס היהודי".

הועד הפועל של הקונגרס היהודי שלח חוזר לפקידי „ועדי הקונגרס" בערים שונות, שבו הוא מעורר אותם להתחדשות

פעילותם. הם מתבקשים לקרוא בעירם אספות באיזכה כל הסתדרויות והמיבלות, בבתי יעדי „ועדים דרבנות הקונגרס", שידון מיפיכה השדרות הדתיות של היהודים. יכל הסתדרות, אירה אי מיבר יש הרשות לשלוח לאספות העירונית ציר אחד מכל שלשים חבר.

ועד הפועל של הקונגרס יעיר לעורכי האספות בהספרת פרוגראמת הענינים בתור הצעד לדון עליה.

הועדים העירוניים מתבקשים גם כן בתור הצעד הראשון של פעולותם להפיץ ידיעות נכונות בדבר מצב היהודים ויברר את הפרובלמות השונות המתעוררות בחיי היהודים באירופה וגם באמריקה.

* * *

בחוץ־לארץ.

באנגליה.

— נבולי ארץ־ישראל בעתונות האנגלית. אחרי ה„טיימס", שפתח בהעמידה נמרצה בדבר השגת גבולים נאותים בשביל ארץ־ישראל, פרסם גם ה„דיילי טלגראף" מאמרים אחדים בענין זה. בין יתר הדברים הוא אומר: היהודים האמריקאים נכונים להשתתף במדה רבה בהוצאת עשרת מיליונים הדרושים בשביל ארץ־ישראל שהנציב שמואל הציע להשיג, אולם ראשי היהדות האמריקאית וביחוד המנהיגים הציוניים שם דואגים מאד בנוגע לשאלת הגבולין של ארץ־ישראל. ה„טלגראף" מיעץ איפוא לממשלה האנגלית, שתמלא את תביעותיהם של הציונים בנידון זה.

גם ה„ויסטמינסטר גאזיט" יצא נגד ארץ־ישראל קטנה.

באיתו הנומר של ה„דזשואיש קרוניקל" יש טלגראמה של י. דיויס שבה הוא מכחיש, שההסתדרות הציונית האמריקאית רוצה להפרד מההסתדרות הציונית העולמית.

— לויד ג׳אורג בעד התביעות של הציונים. לפי ידיעות אחרונות מלונדון, מתנגד לויד גיאורג באופן נמרץ לשאיפות צרפת לצמצם את גבולי ארץ־ישראל.

— ה„טיימס" נגע במאמר ראשי בשאלת הגדלת הוצאות מפני החזקת הצבא הבריטי בארץ־ישראל. העתון מוכיח, כי הוצאות החזקת הצבא הארץ־ישראלי אחרי שנתרבתה כמותו בעת האחרונה תעלינה לסכום של 7 מיליון לירות שטרלינג לשנה.

* * *

בפולניה.

נוירישן. הממשלה הפולנית התירה להוציא אל הפועל את גזירתה נגד היהודים. לפי הגזרה הזאת יגורשו מן הארץ כל היהודים שאינם יכולים להעיד מיבחון שנולדו בפולניה.

הרבה משפחות יהודיות הצריכו לעזוב בעת האחרונה את הארץ במשך שלשה ימים. בין אלה ישנן משפחות רבות בפולניה שבניהם שנה ובניהם גם השתתפו בצבא הפולני.

— הפרעות המשתוללים בסביבות עלי היהודים בפולניה. באחת הישיבות האחרונות של ה„סיים" התפרצו מרומה בשל נאום הציר האנטישמי הידוע ויצ׳יסלאבסקי. בנאומו לא הסתפק בעלילות עירות על עבי

ישראל, אלא התקיף גם את תורת ישראל, ובתוך יתר דברי „מומחיותו" הודיע, כי הדת היהודית מלמדת לשנוא בני דתות אחרות. הדיפלומאטים היהודיים ערכו אובסטרוקציה. עורך־הדין יצחק גרינבוים הפסיקו בדברים הבאים:

„אתה והבריך הפחדנים, הנכם גבורים רק להתנפל על חלשים עם כלי־הזין אשר בידיכם! המוסר שלכם מסתייע רק בכח הפיוז!"

גם הציר הרב האלפרין קרא ממקומו מתוך התרגזות, כי הכומר ה„מומחה" בודה שקרים מלבו.

הכומר רצה להמשיך את דבריו, אבל הדיפלומאטים היהודיים הפריעו בעדו והישיבה נסגרה מתוך מהומה רבה.

— נגד יהודי ווילנה. כפי שאפשר היה לשער מראש התחילו האנטישמיים הפולניים להתקיף את יהודי ווילנה בתור אלמנט מסוכן של אזרחים המשמש מכשול לפולנים בשאיפתם לספח את העיר על פולניה.

— „הבטחות" זילגוסקי. לפי ידיעות לשכת העתונות היהודית הוציא הגיניראל זילגוסקי, כובש העיר ווילנה, כרוז אל התושבים בדבר התנדבות לצבאו ובו הוא אומר בין יתר הדברים: „ידבר לו כל איש בשפתו. ידבר לו היהודי ויתפלל בשפתו שבחר בה". הוא יסד גם דיפארטאמנט מיוחד להנוך ילדי היהודים ויעמיד בראשו פריר יהודי. אולם עד כמה יתמידו הבטחות של הכובש הפולני — לא קשה להנבא.

* * *

בארצות אחרות.

— פליטים משטחי וורנגל. לפי ידיעות שנתקבלו מפאריז, נפרטו אלפי יהודים מן השטחים שנכבשו על ידי ווראנגל לבאטום, טיפליס, באטום וולאדיקאיקאז. הרבה מהם שואפים לבוא לאמריקה דרך חינה ויפוניה וחלק גדול מהם רוצה לשים פעמיו לארץ־ישראל. היהודים המקומיים עוזרים להם עד כמה שאפשר, אבל עזרתם כמובן אינה מספיקה. הפליטים מצפים לבוא „ועד החלוקה".

— גורל הסטודנטים היהודיים בווינה. ה„ריקטור" של אוניברסיטת העיר הבטיח לסטודנטים האנטישמיים, כי החליט „לבער" את הסטודנטים היהודיים מן המוסד.

— גורל הסטודנטים היהודיים בהונגריה. מודיעים מבודאפשט, כי מ־1,800 הסטודנטים היהודים שהפצו להכנס אל המחלקה המדיצינית של אוניברסיטת העיר נתקבלו רק 214 ובין אלה ה„מאושרים" היו 140 מומרים. בעיני המנהלים של האוניברסיטה גם המספר הזה הוא רב יותר מדי והם שואפים להפחיתו.

— הרבה רופאים יהודים בבודאפשט ששמשו בבתי־החולים העירוניים במשך זמן רב נתפטרו ממשרותיהם בעת האחרונה.

— איסור על הקרן הקיימת ברומיניה. הלשכה הראשית של הקרן הקיימת מודיעה, כי משרד הדואר הרומיני החזיר פעמים 58 חבילות של חוברות נדפסות שתכנן הוא — הקרן הקיימת לישראל. הנימוק הרשמי של הדואר בעת ההחזרה היה: „ספרות אסורה".

— פוגרומים בסביבות אודיסה. מקונסטאנטינופול נתקבלו ידיעות, כי בסביבות העיר אודיסה התפרצה ריבולוציה של האכרים ויצאו נערכו אחריה פוגרומים איומים. יהודי הערים

הקטנות נמלטים על נפשם מתוך מהומה רבה לאודיסה. אולם גם בעיר הזאת מורגשת כבר אימת הריבולוציה. הפקידים עוזבים את העיר והמהומה הולכת ורבה בקרב היהודים.

— שאלת השפות של ארץ־ישראל בעתונות הצרפתית. העתון „זשורנאל אקונומיק" מתקיף את הנציב שמואל על שבההצהרה שלו בדבר השפות הרשמיות של ארץ־ישראל לא הכיר גם בשפה הצרפתית בתור אחת השפות הרשמיות. „למרות מה שהשפה הצרפתית נלמדת בכל המזרח". „עד מתי — שואל העתון — תחריש צרפת ולא תמחה".

* * *

בארץ־ישראל.

— אספת הנבחרים. לפי ידיעות אחרונות, התנהל משא־ומתן בין אספת הנבחרים ובין הנציב בדבר הכרה רשמית של מיסד באית־רבה היהודית. הנציב הסכים, בתנאי שאספת הנבחרים תקבל בתור בסיס לפעולותיה את תנאי המאנדאט האנגלי על ארץ־ישראל.

— האספה הביעה את דעתה בישיבה האחרונה בעד החזקת הגדוד העברי ובעד יחסים ידידותיים עם הערבים.

באותה הישיבה החלט לבחור בועד של רבנים ועורכי־דין, שיעבד תכנית משפטית, שעל־פיה יהיה אפשר לראות, כיצד אפשר להשתמש במשפטים הקדומים הישראליים בחיים של עכשיו.

האספה הביעה את דעתה גם־כן לעבוד בהתאמה עם הועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית בכל הנוגע לבנין הארץ. טלגרא־מות של ברכה נשלחו לממשלה האנגלית, לנציב העליון ול„נדיב הידוע".

— התערוכה לבנין ערים בירושלים. הגליונות האחרונים של עתוני ארץ־ישראל מוסרים פרטים מענינים בדבר פתיחת התערוכה לבנין ערים ביום י"ב תשרי העבר, בבנין בית־הספר העברי לבנים בירושלים.

הפרופיסור גדס פתח את האספה בדברים אחדים על־אדות ערך התערוכה הזאת ומסר את רשות הדבור לנציב העליון, וזוהי בערך תמצית דבריו:

ארץ־ישראל היא ריקה מאדם ועתידה לקבל בקרוב אל תוכה המון אנשים שיבואו לבנותה ולשכללה. לכל האנשים החדשים האלה דרושים בתים ובנינים חדשים. השכונות והבנינים שנבנו עד כה בארץ לא יוכלו לשמש לנו סמל לבנין בעתיד, כי־אם לאזהרה לבלי לבנות כמוהם. לא הרבות הדשות עלינו לבנות, בנינים שאין כמוהם להעדר טעם ולכיעור, כי־אם בנינים המתאימים לחוקי הבריאות והאקלים בארצנו. התכבדתי, הוסיף הנציב, להמנות למנהל המחלקה לבניה הצבורית באנגליה וחשבתי את תפקידי זה לאחד התפקידים הכי חשובים שבמדינה, כי בו תלוי הרבה כל אושר החיים של העם. נסעתי לקנדה ולארצות־הברית, בקרתי את כל הערים הגדולות וראיתי שם את התרבות הבנינית בכל שלמותה, בכל הודה והדרה, ראיתי בנינים מפוארים, היכלי תפארה שיש בהם גם יופי, גם בריאות וגם כל ההשלמות הנחוצות לחיי האדם. ואולם אין ההישב כי בני ארץ־ישראל יוכלו לבנות להם היכלים וארמונות ועליהם יהיה, כמובן, להסתפק בבנינים מצומצמים, אבל נוחים ומוכשרים להנעים בהם את חיי האנשים. חלילה לנו לחקות בארצנו את הדוגמות של הארצות ההן: עלינו להכניס לארצנו אך את הטוב והמועיל לתנאי המקום; עלינו לעשות רק כמתכונתם ולבנות בסגנון המתאים לרוח ארצות הקדם וביחוד לעברה של הארץ הזאת, הרת גדולות ונשגבות. עלינו, קרא הנציב בהגש, לצרף אל התרבות החדשה את הקסם שבעבר ארצנו ואת ההוה ארץ־הישראלית.

הפרופיסור גדס שחי ועבד שנים רבות במדינות הודו ובארצות הקדם, קלט אל תוכו את הסגנון המזרחי ויוכל איפוא לעמוד בראש הבונים את ירושלים, העיר הכי מצוינה בהיסטוריה העולמית.

מחיאת כפים רועשת וממשכת לותה את דברי הנציב העליון.

מר מ. אוסישקין, ראש ועד הצירים, דבר עברית בשם ההסתדרות הציונית בירושלים ואמר בערך כדברים האלה: רק לפני יומים עמדו חמשה־עשר מיליון יהודים בבתי־תפלתם ואמרו את התפלה הזו: „אזכרה אלהים ואהמיה בראותי כל עיר על תלה בנויה, ועיר אלהים מושפלת עד שאול תחתיה". בין המתפללים האלה היה גם הנציב העליון. ואולם עד כה היתה אך שאיפה לבנין עיר האלהים, ומעכשיו יצאה מתפלה לפעולה ומשאיפה להגשמה.

הצהרת באלפור וסאן־רימו היא היא שגרמה להביא לארצנו את הנציב העליון שהוא עצמנו ובשרנו ויוצאת מפעולותיו הכי חביבות עליו הוא בנין העיר על תלה והרמת הארץ משפלותה.

ההסתדרות הציונית גרמה לביאתו של הפרופיסור גדס לארץ־ישראל. האדם החשוב הזה נשלח לארצנו. על־פי השתדלות הציונים כדי להכין תכנית לבנין המכללה בירושלים, ומתוך כך בא לעבודתו בדבר שפורה ושכלולה של כל הארץ.

הוא סיים בברכות להנציב העליון בשם כל העם העברי ובתודות חמות להפרופיסור גדס ולעוזריו על עבודתם הנמרצה לבנין ארץ־ישראל.

דברי מר אוסישקין עוררו שביעת רצון והסכמה מכל צד והקהל ענה במחיאות כפים על דבריו.

מר דוד ילין תרגם את דברי מר אוסישקין לצרפתית.

ראש העיריה דבר ערבית ומר דוד ילין תרגם את דבריו לעברית ולצרפתית. אחר־כך דבר מר ילין עברית בשם העדה העברית בירושלים ואמר:

זה אלפים שנה שעם ישראל בכל תפוצות הגולה שואף לבנין ירושלים, ואחר כל ארוחה וארוחה הוא מתפלל בברכת המזון: „ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו!" העם העברי מסר עד כה את בנין ירושלים לבונה עולם, ועכשיו הגיע הזמן להחל בבנין תחת הנציב העליון. לסוף הוא מביע את תקותו, כי הנציב העברי יזכה עוד לראות בעיניו בבנין העיר ירושלים. גם הודה בשם העדה היהודית בעירנו לפרופיסור גדס בעד פעולותיו הכבירות התכניות זו.

דברי מר ילין השאירו רושם נעים על כל השומעים והקהל לוה את נאומו במחיאת כפים נרחבת.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

בדבר בקורו של וויצמאן באמריקה.

בישיבת הועד הפועל האחרונה של ההסתדרות הציונית האמריקאית נקראה הטלגראמה הבאה שנתקבלה מהועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית:

החלט, כי וויצמאן ידחה את נסיעתו לארץ־ישראל עד שבימון, דיילימה והזולד ישובו משם והמצב המדיני פה (בלונדון) יישר את זה. תחת זה יסע לאמריקה אחרי הבחירות ויהיה שם לפני הינואר. אתם מתבקשים לעשות את ההכנות הנחוצות".

החברים דנו בפרוטרוט על השאלה הזאת ונתקבלה אחר־כך הצעת יושב־ראש השופט מאק:

1)לביקורו של וויצמאן באמריקה עכשיו יש ערך נכבד מאד, מפני טעמים איקונומיים.

2) בהתאמה אל מה שנדברו והחליטו וויצמאן והמלאכות הציונית האמריקאית אנו דורשים שיבא על בקשתנו, שוויצמאן יביא אתו האמריקה תכנית מסוימת, בדבר בנוגע להשגת קרקעות המשמר.

3) יחד עם וויצמאן יבוא לאמריקה סיר אלפרד מונד או איש אחר בעל השפעה, בכדי שיעניגו את השדרות העליונות (המיוחדות עדיין מן הציונית) שביהדות האמריקאית.

— זאבוטינסקי בתור עסקן לטובת קרן היסוד. מלונדון מודיעים, כי זאבוטינסקי קבל על עצמו לנהל תעמולה לטובת „קרן היסוד". הוא יסייר למטרה זו את אירופה וגם את אמריקה. הוא חושב לבוא לכאן בפברואר שנת 1921.

* * *

ועידת המזרחי.

הועידה השנתית של המזרחים האמריקאיים תפתח ביום השני הבא, 8 לנובמבר, בעיר באלטימור ותמשך ארבעה ימים.

מלבד הפרובלימות המיוחדות ל„מזרחי" תדון הועידה על הרבה תכניות של עבודות מעשיות בארץ־ישראל.

ביום הראשון העבר ערכה הסתדרות המזרחי ב„קופר יוניון", בניו־יורק, קבלת־פנים נהדרה לאחד מעסקניה החרוצים, עורך ה„טאגעבלאט", גדליה בובליק, ששב מסיור בארץ־ישראל. בובליק הטעים בנאומו את ערך נאולת הקרקעות בארץ־ישראל והראה על זה כעל האמצעי היותר נכבד לבצור עמדתנו המדינית בארץ.

יושב־הראש היה הרב מאיר ברלין. בסוף האספה הודיע, כי אחד הנאספים נדב עשרת אלפים דולארים לקנית קרקעות בארץ־ישראל.

שונות

קבלת־פנים לכבוד קצנלסון על־ידי אגודת הסופרים העברים.

אגודת הסופרים העברים בניו־יורק ערכה ביום הראשון העבר קבלת־פנים נהדרה לכבוד המשורר העברי האורח יצחק קצנלסון.

יושב־הראש היה נשיא האגודה ראובן בריינין. מספר החברים המשתתפים היה רב וביניהם סופרים ועסקנים עברים אחרים מחוץ־לארץ, שגם הם עדיין בבחינת „אורחים" בארץ זו.

„קבלת הפנים" כשהיא לעצמה יצאה הפעם מגדרה. לא היתה כאן תכנית „מפורטה" ו„סדר היום" מוכן מראש „כנהוג" וכל המסבה לא נשא עליו חותם של רשמיות, אלא חותם של מסבת רעים אינטימית.

יושב־הראש השכיל בנאום הפתיחה לציין בקוים אופיים אחדים את כשרונו הספרותי של קצנלסון, להראות על מקומו המיוחד שהוא תופס בספרות העברית בהביאו לתוכה את הרעננות וצהלת החיים, וכאילו קשה היה אחר־כך לבלות שעות אחדות בסביבתו של המשורר הצוהל והרענן מתוך כובד־ראש ורצינות רשמית.

אמנם, כמעט כל נואם הביע איזה רעיון או רעיונות ביחס אל המשורר ושיריו הטובים, נכבדים ורציניים כשהם לעצמם אבל כמעט כולם נאמרו בצורה נוחה ומבדחת, בלשון שאתה שומע מתוכה תמימות וקלילות...

בריינין אמר בתוך יתר דבריו:

לא דבר קשה הוא לסופר העברי להוציא דמעות מתוך עיני הקוראים העברים, אבל הוא צריך למתנת אלהים ולכשרון מיוחד בכדי לעורר חדוה בלב הקוראים. וקצנלסון הוא הוא שהכניס את החדוה בתוך השירה העברית. בה בשעה אשר כל הסופרים והמשוררים העברים נשאו רק קינים והגה והי, הנה כל מלה ביצירותיו של קצנלסון היא מפזזת וצוהלת ומשום כך היא תופס בשירה העברית מקום מיוחד. שירתו הוא מעין חי ונובע וכאילו היא נוצרה בנשיקה.

איננו מכביד על הקורא ומשום זה הוא חביב גם על הקוראים הצעירים. כל מלה שלו היא אורירית וכאילו יש לה כנפים קלות וכשאתה קורא ביצירותיו של קצנלסון נדמה לך, כי השפה העברית היא כולה טבעיות ורעננות ונוצרה בשביל שירים לצעירים.

בריינין הלל גם־כן את קצנלסון הדראמאטורג והמחנך וכמו־כן מסר זכרונות מפגישתו עם המשורר בלודז בהיותו עוד משורר „מתחיל". לסוף הביע את תקותו, שדבר היותו של המשורר באמריקה יהיה לברכה לספרות העברית המקומית.

הנואמים לפי הסדר היו: בן־אביגדור, פרופ. ישראל דודסון, ש. נינזבורג, י. ד. ברקוביץ, ד"ר ניסן טורוב, ז. קוטלר, ש. ערדברג, מ. ליפסון, ד"ר ליאון סלונימסקי, א. ש. אורלאנס, יעקב מארק, א .שוער, הלל בבלי, י. ז. פרישברג, ד"ר א. ש. שווארץ, ח. א. פרידלאנד, א. נ. פרלברג, צ. שארפשטיין, מ. פיינשטיין, מלאכי־כפרי, י. ספקטור מארץ־ישראל, טיזנר בשם „הצעירים" בפילנד. אהרן פרנר, דניאל פרסקי וי. ריבקינד.

יושב־הראש הציג לאחרונה את האורח והנאספים ערכו לו אובאציה לבבית. הוא השיב תודה על דברי השבח והברכות ואחר־כך הקריא — במקום נאום — אחד ממחזותיו החדשים „בעליה", שזהו חלק אחד מן הטרילוגיה שלו „תחית המתים". התוכן הפילוסופי־שירי והצורה הסגנונית המקורית, הקצנלסונית, של היצירה הזאת, הקסימו את לבות הנאספים ונוסף על זה גרמה להם עונג אסתיטי מיוחד ההקראה האמנותית של המשורר.

החברים הסופרים הביעו לו את תודתם והכרתם במהיאות כפים סוערות.

מתקבלת החתימה לשנת תרפ"א על:

הפועל־הצעיר

שבועון, השנה הארבע־עשרה

כלי־מבטאה של מפלגת הפועלים העברים בארץ־ישראל „הפועל הצעיר", יוצא־לאור על־ידי הועד המרכזי.

מעברות

ירחון, שנה שניה

ירחון לספרות ולעניני החברה, יוצא־לאור על־ידי הוה"מ של הפועל־הצעיר, בעריכת יעקב פיכמן.

השדה

הוצאה חדשית, שנה שניה

ועדת החקלאות של הפועל־הצעיר, בעריכת א. ל. יפה.
חוברות שמושיות למשק החקלאי המעורב, יוצא־לאור על־ידי

תנאי החתימה בארץ־ישראל:

על ה"פועל הצעיר" — לשנה 200 ג"מ; לחצי שנה 100 ג"מ.
" „המעברות" — " 200 " " " 100 "
" „השדה„ — " 50 " " " 25 "

החותמים על כל שלש ההוצאות ביחד ומכניסים את דמי החתימה למפרע משלמים בעד השנה 400 ג"מ, ובעד חצי שנה 200 ג"מ.

תנאי החתימה בחוץ־לארץ:

" „המעברות" — " 2/10 פפחחחחחחחחחחתפפפפתת
על ה„פועל הצעיר" — לשנה 2.10 לי"ש; לחצי שנה 1.5 לי"ש.
" „המעברות" — " 2.10 " " " 1.5 "
" „השדה" — " 1.00 " " " .10 "

החותמים על כל שלש ההוצאות ביחד ומכניסים את דמי החתימה למפרע, משלמים (בלי שום רבטים) 5 לי"ש או 25 דולאר ועל־פי החשבון הזה ביתר הארצות.

את הסכום הנ"ל אפשר לשלם גם בשתי פעמים, בעת החתימה 3 לי"ש או 15 דולאר ואחרי ארבעה חדשים עוד 2 לי"ש או 10 דול.

לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת.
אפשר לחתום במערכת הפוה"צ או אצל סוכננו בארץ ובחו"ל.
הכתובת: „הפועל הצעיר" — יפו, תל־אביב.

Red. HAPOEL HAZAIR—Jaffa, Tel-Aviv

הוצאת „הנוך" ניו־יורק

שלחן ערוך לתלמידים

עם אגדות נבחרות מהתלמוד והמדרשים מאת הרב

שמריהו ליב הורוויץ

הספר הזה שמצטיין בתכנו ובסגנונו נתקבל כבר בתור ספר למוד נחוץ וחשוב מאד בכל בתי־הספר המשובחים והמתוקנים שבארץ. ערכו החנוכי גדול מאד.

מחירו לבתי־ספר 40 סנט מלבד המשלוח.

לפנות אל:
Rabbi S. L. Hurwith, 66 W. 118th St., New York

או אל הסוכן הראשי:
S. Druckerman, 50 Canal St., New York

היו ברוכים, ידידינו היקרים,
י. נ. אדלר ושושנה מולוטין לנשואיכם.
תהא דרככם סוגה בשושנים.

חנה בייזר
לאה לסקר
אלעזר קושנר.

ניו־יורק.

בלב דוי הנני משתתף בצער משפחת רוזין על הלקח מהם פאר ראשם ידידי הנכבד מר שמחה רוזין ז"ל.

חבל על דאבדין.

יתנחמו בנחמת עמנו.

אלעזר קושנר.

ניו־יורק.

לתקנת המורים ובתי הספר העברים!

אגודת המורים דבוסטון וניו ענגלאנד מבקשת מאת המורים שבכל מקום, בשם האהדה ההדדית שבינינו, כי לא יקבלו שום משרה חדשה בבתי הספר בבוסטון וסביבותיה ממי שהוא, עד שיבואו בדברים עם מזכיר האגודה א. גולד.

כתובתו:

93 Monroe Street
Roxbury, Mass.

נשאר במספר מצומצם

קצור התלמוד

ברכות, ראש השנה ויומא
מאת ד"ר חיים טשרנוביץ.

המחיר $3.25 עם המשלוח.

בכריכה יפה $4.00 עם המשלוח.

הכתובת:

c. o. Hatoren, 74 5th Ave., New York

חש במעיו יתרפא

ב„עקס־לאקס"

ספרי חנוך ולמוד

(הוצאה אמריקנית)

אוצר לשון המקרא (עברית וארמית) מאת אלכסנדר הארקאווי. באוצר הזה יבאו: א) כל המלות העבריות והארמיות הנמצאות בכתבי הקודש מתורגמות ומבוארות בשפת אנגלית, ב) שרשי המלות ומקוריהן, ואצל כל שם ופעל תמונותיהם השונות לפי נטיותיהם. ג) באורים לפסוקים קשי התבנה בתנ"ך, ע"י גדולי המפרשים הקדמונים והחוקרים האחרונים. גם נספח אליו קובץ מלין מלשון התלמוד והמדרשים, ומלשון עברית החדשה.
האוצר הזה מכיל כתשע מאות דפים ונדפס על נייר טוב ויפה, מכורך בד הדר — — — — 4.00

אלף־בית, באותיות גדולות מאד, נדפס על בד, מדת 44 — 28, בעד חדרים או בתי־הספר, להדביק אל הקיר — — — — — — — 1.00

בית־הספר ללמד ספרי התורה והנביאים, מאת מ. ב. שניידער, עם תרגום המלים בלשונות יהודית ואנגלית — — — — — — — .75
בית־הספר הנ"ל, חלק שני — — — 1.00

גמרא למתחילים, בו נקבצו ובאו כל דרכי הגמרא, מן הקל אל הכבד. מכיל 81 פרקים. מאת יעקב גאלד־מאן — — — — — — — — — .75

דברי הימים לעם ישראל לבני־הנעורים (עם נקודות) מאת יהודה גראזובסקי. כל קורות בני ישראל בארצם ובכל מקומות מושבותיהם עד היום הזה. בארבעה חלקים. חלק ראשון — מראשית ימי האומה עד גלות בבל. חלק שני — ימי הבית השני. חלק שלישי — היהודים בערב, בבל ואפריקה. חלק רביעי — היהודים באירופה ואמריקה.
מחיר כל חלק — — — — — — — .35
כל ארבעת החלקים מכורכים יחד בכרך אחד — — — — — — — 1.00

דברי הימים לעם ישראל מיום היותו עד יסוד הישוב החדש בארץ ישראל, מאת זאב יעבץ — — — — — .35

ההתחלה, מעטהאָדע למתחילים, מאת הלל מאלאכובסקי — — — — — .35

הלמוד העברי, מאת מ. רובין. ספר חדש למתחילים עם ציורים יפים. .30

המכין, פרוזדור לכל ספרי הלמוד, מאת י. ח. טביוב, עם תרגום המלים בלשונות יהודית ואנגלית — — .35

המתחיל, ללמד לנערים קריאת וכתיבת שפת עבר, מאת א. לוריא וב. ממקין — — — — — — — — .35

הנסיון הראשון, מורה לשון עבר בסגנון קל ויפה, עם תרגום המלים בלשונות יהודית ואנגלית, מאת ה. מאלאכובסקי — — — — — — — .35

היסטוריה לילדי ישראל (מנוקדת) מראשית ימי הבית השני עד הזמן הזה. בספר „הסטוריה לילדי ישראל" יבואו כל המקרים והמאורעות החשובים והנכבדים מאד בדברי ימי ישראל, יחד עם תולדות גדולי עמנו, חכמיו וסופריו, בשפה קלה וצחה המלבבת ומושכת את לב הילדים. הספר הזה עולה על כל הספרים הקודמים ממין זה בסדרו היפה וסגנונו הנעים, והעיקר ברוחו התודר והמקיף את ההסטוריה הישראלית. כל אב ומורה, החפץ לטעת בלב בניו ותלמידיו אהבה ומסירות לעם ישראל וכל קדשיו; כל אב ומורה החפץ להנעים את בניו ותלמידיו בספורים שיש בהם תועלת גדולה ורבה, ילמדם את ה„הסטוריה לילדי ישראל", מאת ב. האלפרין .45

הפרגוג העברי, חוקי לשון עברית ומשפטיה באופן קל, בתרגום יהודית ואנגלית, מאת דוב אריה פרידמאן .35

לוח הפועלים והשמות לכל נטיותיהם, עם ציוני הדקדוק באנגלית, מאת יעקב פיליפס וא. היימאן — — .35

למדו היטב, מעטהאָדע לראשית התנוך, באותיות גדולות מאד, מאת מ. פיק — — — — — — — — .10

למורי הקריאה, לחנך הילדים לקריאת האותיות ושפת עברית, עם תרגום אנגלית, מאת ר. לאַסקער — — — .15

מורה עברית השלם, והוא מעטהאָדע חדשה ללמד שפת עבר מן האלפא־ביתא והקריאה עד ידיעת השפה בשלמות, מעובד ומתורגם אנגלית ויהודית מאת יעקב פיליפס וא. היימאן — — — — — — — — 2.00

מורה עברית השלם הנ"ל, מתורגם אנגלית לבד — — — — — — — 2.00
מורה עברית הנ"ל, מדרגה ראשונה .60
מקרא קודש, ראשית החנוך לילדי בני ישראל, מאת דוב אריה פרידמאן .25

ספורי החומש, מעובדים לבני הנעורים בלשון המקרא, מאת הלל מאלאכובסקי — — — — — — .35
ספורי החומש הנ"ל, עם אנגלית — .75

ספורי המקרא, חלק ראשון (ספר בראשית), ערוכים בלשון הכתוב לילדים מתחילים, עם ציורים ושאלות לשנון, מאת ב. האלפרין .35
ספורי הקרא הנ"ל, חלק שני — — .35
ספורי המקרא לבתי ספר, ספורי התומש מעובדים בשביל ילדים מאת י. רבניצקי, ביאליק ובן־ציון — .35
ספורי המקרא לבתי ספר הנ"ל, עם הוספות ותקונים ומלון עברי־אנגלי מאת חיים אוזליאַנער, חלק ראשון .35
ספורי המקרא לבתי ספר הנ"ל, חלק שני — — — — — — — — — .45

עברית לילדים, ראשית למודים בתורת הלשון העברית, עם תרגום המלים ותרגילים בלשון אנגלית, מאת א. היימאן (חרל"פ) — — — — .60
ראשון לחנוך, אלף־בית, קריאה נכונה, יסודות הלשון באופן חדש, מאת הלל מאלאכובסקי — — — — — .35
ראשית דעת שפת עבר, למתחילים, עם ציורים ותפלות, עם הערות בשפת אנגלית, מאת מ. קרינסקי — — .25
ראשית דעת שפת עבר הנ"ל, חלק שני — — — — — — — — — .35
שלחן ערוך לבני הנעורים, עם נקודות, מאת ד. א. פרידמאן — — .35

שפה חיה, ללמד את ילדי ישראל לקרא ולכתוב בשפת עבר על־פי שיטת הכרת האותיות בעזרת ציורים, מאת פסח ליב פישמאן ומנחם מענדיל ליבערמאן — — — — — — .35
שפה חיה, הנ"ל, חלק שני — — .60

שפת ילדים מאת ח. פ. ברגמן וש. ת. ברכוז, ספר למוד לקריאה ולכתיבה, עם ספורים קטנים וקלים, עם ציורים רבים הממלאים ומשלימים את תכן הספורים, ומועילים הרבה למשוך את לבו ועיניו של התלמיד לגוף הלמוד ולחרות את הדברים בזכרונו. נדפס על נייר טוב ויפה, חלק ראשון — — — — — — .50
שפת ילדים הנ"ל, חלק שני — — .75

תולדות ישרון עם העתקה אנגלית לבני הנעורים, מאת ד. א. פריד־מאן — — — — — — — — — .35

ראבאט הגון למורים, לבתי־ספר ולבתי תלמוד־תורה

HEBREW PUBLISHING CO.

50-52 Eldridge Street New York

ליפשיץ פרינטינג קא., 382 לאפאיעט סטריט, ניו יארק